

Meldcode kindermishandeling en/of huiselijk geweld Primair Onderwijs Noord Veluwe

Als ze als kind de warmte van de zomer had gekend,
was ze die warmte in haar winter nooit verloren.
Als ze als kind de warmte van een nest had gekend,
had het haar hele leven lang niet zo gevroren.

Liselore Gerritsen (Uit: Oktoberkind, 1984)

Colofon

Deze meldcode is tot stand gekomen met ondersteuning van de RAAK regio Noord Veluwe.

Uitgever: Regio Noord Veluwe
Eindredactie: Anja Roosendaal
Datum uitgave: December 2011

Deze meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling voor het primair onderwijs is gebaseerd op de basismeldcode huiselijk geweld en kindermishandeling, Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, januari 2010.

Inhoudsopgave

	Blz.
Inleiding	3
1. Het bevoegd gezag van school	4
2. Verantwoordelijkheden van school in het scheppen van randvoorwaarden voor een veilig werk- en meldklimaat	5
2.1. Directie en bestuur	5
2.2. Intern begeleider	5
2.3. Leerkracht, vakleerkracht en/of remedial teacher	6
2.4. De directie en de medewerkers zijn niet verantwoordelijk voor...	6
3. Sociale kaart	7
4. Kindermishandeling en huiselijk geweld	9
4.1 Definitie kindermishandeling	9
4.2 De verschillende vormen van kindermishandeling	9
4.3 Definitie Huiselijk geweld	10
5. Route bij signalen huiselijk geweld en kindermishandeling	11
6. Uitleg bij route stappenplan meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling	12
6.1 Stap 1: In kaart brengen van signalen	12
6.2 Stap 2: Collegiale consultatie en zo nodig raadplegen van het AMK	13
6.3 Stap 3: Gesprek met de ouder	14
6.4 Stap 4: Weeg de aard en de ernst van het huiselijk geweld of van de kindermishandeling	15
6.5 Stap 5: Onderneem actie! Beslissen: zelf hulp organiseren of melden	15
7. Formulier aandachtspunten t.b.v. een melding bij het AMK	17
Bijlage I: Signalenlijst kindermishandeling 4-12 jaar	18
Bijlage II Checklist signalen	23
Bijlage III: Beroepsgeheim, meldcode en meldrecht	26
Bijlage IV: Informatie Bureau Jeugdzorg, BJZ	28
Bijlage V: Advies & Meldpunt Kindermishandeling – informatie melders	30
Bijlage VI: Het centrum voor Jeugd en Gezin, CJG	33
Bijlage VII: De verwijzindex, Verino	38
Bijlage VIII: Communicatie	44
Bijlage IX: Advies interne zorgroute primair onderwijs.	48
Bijlage X: Adressen en websites	49
Bron vermelding	50

Inleiding

In Nederland zijn 100.000 tot 160.000 slachtoffers van mishandeling door ouders. Jaarlijks overlijden 60 kinderen tengevolge van mishandeling. In Nederland overlijdt iedere week 1 kind aan kindermishandeling. 1 tot 5 kinderen per schoolklas zitten in de knel.

Bovengenoemde cijfers zijn alleen nog maar de cijfers op basis van een groot onderzoek naar kindermishandeling door de universiteit van Leiden en Amsterdam. In werkelijkheid komt kindermishandeling vaker voor dan uit de huidige cijfers blijkt. Duizenden kinderen leven dagelijks in angst om te worden geslagen, geschopt, uitgebuit of te worden vernederd.

Genoemde cijfers tonen aan dat er vanuit vele organisaties continue uitgebreide aandacht voor dit probleem nodig is. Dat geldt zeker ook voor preventie en signalering in een vroeg stadium. Scholen zijn bij uitstek plaatsen waar (een vermoeden van) huiselijk geweld en kindermishandeling gesignaleerd kan worden. Leerkrachten brengen veel tijd met de kinderen door, hebben een vertrouwensrelatie met hen opgebouwd en kunnen een belangrijke signaalfunctie vervullen.

Bij de aanpak van zorgelijke opvoedsituaties en kindermishandeling gaat het om het adequaat signaleren en handelen. Zorgelijke opvoedsituaties en kindermishandeling kunnen bij de slachtoffers voor ernstige en blijvende schade zorgen, daarom is goed signaleren en ingrijpen van groot belang.

Het kunnen signaleren van vermoedens van een zorgelijke opvoedsituatie en/of kindermishandeling is een noodzakelijke vaardigheid voor alle beroepskrachten die werken met doelgroepen onder de 18 jaar.

Begin 2012 treedt de wet Verplichte Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling in werking. In het kader van kwaliteitszorg wordt de plicht opgelegd om een meldcode te hanteren voor huiselijk geweld en kindermishandeling.

Deze verplichting geldt voor organisaties en zelfstandige medewerkers in de gezondheidszorg, het onderwijs, de kinderopvang, de maatschappelijke ondersteuning, bij jeugdzorg en justitie.

1. Het bevoegd gezag van ods De Wereldweide

Overwegende:

- dat ods De Wereldweide verantwoordelijk is voor een goede kwaliteit van dienstverlening aan zijn leerlingen en dat deze verantwoordelijkheid zeker ook aan de orde is in geval van dienstverlening aan leerlingen die (vermoedelijk) te maken hebben met huiselijk geweld of kindermishandeling;
- dat van de medewerkers die werkzaam zijn bij ods De Wereldweide op basis van deze verantwoordelijkheid wordt verwacht dat zij in alle contacten met leerlingen en ouders/verzorgers attent zijn op signalen die kunnen duiden op huiselijk geweld of kindermishandeling en dat zij effectief reageren op deze signalen;
- dat ods De Wereldweide een meldcode wenst vast te stellen zodat de medewerkers die binnen ods De Wereldweide werkzaam zijn, weten welke stappen van hen worden verwacht bij signalen van huiselijk geweld of kindermishandeling;
- dat ods De Wereldweide in deze code ook vastlegt op welke wijze zij de medewerkers bij deze stappen ondersteunt;
- dat onder *huiselijk geweld* wordt verstaan: (dreigen met) geweld, op enigerlei locatie, door iemand uit de huiselijke kring, waarbij onder geweld wordt verstaan: de fysieke, seksuele of psychische aantasting van de persoonlijke integriteit van het slachtoffer, daaronder ook begrepen ouderenmishandeling, eengerelateerd geweld en vrouwelijke genitale verminking (meisjesbesnijdenis). Tot de huiselijke kring van het slachtoffer behoren: (ex)partners, gezinsleden, familieleden en huisgenoten;
- dat onder *kindermishandeling*¹ wordt verstaan: iedere vorm van een voor een minderjarige bedreigende of gewelddadige interactie van fysieke, psychische of seksuele aard, die de ouders of andere personen ten opzichte van wie de minderjarige in een relatie van afhankelijkheid of van onvrijheid staat, actief of passief opdringen, waardoor ernstige schade wordt berokkend of dreigt te worden berokkend aan de minderjarige in de vorm van fysiek of psychisch letsel, daaronder ook begrepen eengerelateerd geweld en vrouwelijke genitale verminking;
- dat onder *medewerker* in deze meldcode wordt verstaan: de medewerker die voor ods De Wereldweide werkzaam is en die in dit verband aan leerlingen van de basisschool zorg, begeleiding of een andere wijze van ondersteuning biedt;
- dat onder *leerling* in deze meldcode wordt verstaan: de leerling aan wie de medewerker zijn professionele diensten verleent.

In aanmerking nemende

de Wet bescherming persoonsgegevens; de Wet op de jeugdzorg;
en de Wet maatschappelijke ondersteuning

Stelt de volgende Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling vast.

¹ Definitie van de Wet op de Jeugdzorg 2005.

2. Verantwoordelijkheden van ods De Wereldweide het scheppen van randvoorwaarden voor een veilig werk- en meldklimaat

Om het voor medewerkers mogelijk te maken om in een veilig werkklimaat huiselijk geweld en kindermishandeling te signaleren en om de stappen van de meldcode te zetten, draagt ods De Wereldweide er zorg voor dat:

2.1 Directie en bestuur:

- de meldcode opnemen in het zorgbeleid en/of veiligheidsbeleid van de organisatie;
- een aandachtsfunctionaris huiselijk geweld en kindermishandeling (mogelijk de intern begeleider) aanstellen;
- deskundigheidsbevordering opnemen in het scholingsplan;
- regelmatig trainingen en andere vormen van deskundigheidsbevordering aanbieden aan medewerkers, zodat medewerkers voldoende kennis en vaardigheden ontwikkelen en ook op peil houden voor het signaleren van huiselijk geweld en kindermishandeling en voor het zetten van de stappen van de code;
- de meldcode aansluiten op de werkprocessen binnen de organisatie;
- de meldcode aansluiten op de zorgstructuur van de organisatie;
- voldoende deskundigen intern en extern beschikbaar stellen om de medewerkers te ondersteunen bij het signaleren en het zetten van de stappen van de meldcode;
- de werking van de meldcode regelmatig evalueren en zo nodig acties in gang zetten om de toepassing van de meldcode te optimaliseren;
- binnen de organisatie en in de kring van ouders bekendheid geven aan het doel en de inhoud van de meldcode;
- afspraken maken over de wijze waarop [naam basisschool] zijn medewerkers zal ondersteunen als zij door ouders in of buiten rechte worden aangesproken op de wijze waarop zij de meldcode toepassen;
- afspraken maken over de wijze waarop [naam basisschool] de verantwoordelijkheid opschaaft indien de signalering en verwijzing voor een leerling stagneert;
- eindverantwoordelijkheid dragen voor de uitvoering van de meldcode.

2.2 De Intern begeleider:

- als aandachtsfunctionaris huiselijk geweld en kindermishandeling is aangesteld;
- als vraagbaak functioneert binnen de organisatie voor algemene informatie over (de meldcode) kindermishandeling;
- signalen herkent die kunnen wijzen op kindermishandeling of huiselijk geweld;
- kennis heeft van de stappen volgens de meldcode;
- taken vaststelt van een ieder (Wie doet wat wanneer) en deze in de meldcode vastlegt;
- de sociale kaart in de meldcode invult;
- deelneemt aan het zorgadviesteam;
- de aansluiting van de meldcode op de werkprocessen uitvoert;
- de aansluiting van de meldcode op de zorgstructuur uitvoert;
- samenwerkingsafspraken vastlegt met ketenpartners in de meldcode (sociale kaart);
- de uitvoering van de meldcode coördineert bij een vermoeden van huiselijk geweld en/of kindermishandeling;
- waakt over de veiligheid van de leerling bij het nemen van beslissingen;
- zo nodig contact opneemt met het AMK (Advies- en Meldpunt Kindermishandeling) voor advies of melding;
- de genomen stappen evalueert met betrokkenen;

- toeziet op zorgvuldige omgang met de privacy van het betreffende gezin;
- toeziet op dossiervorming en verslaglegging.

2.3 De Leerkracht, vakleerkracht en/of remedial teacher:

- signalen herkent die kunnen wijzen op kindermishandeling of huiselijk geweld;
- overlegt met de intern begeleider bij zorg over een leerling aan de hand van waargenomen signalen die kunnen wijzen op kindermishandeling of huiselijk geweld;
- afspraken uitvoert die zijn voortgekomen uit het overleg met de intern begeleider of andere betrokkenen, zoals observeren of een gesprek met de ouder;
- de resultaten bespreekt van deze ondernomen stappen met de intern begeleider of andere betrokkenen.

2.4 De directie en de medewerkers zijn niet verantwoordelijk voor:

- het vaststellen of er al, dan niet sprake is van kindermishandeling of huiselijk geweld;
- het verlenen van professionele hulp aan ouders of leerlingen (begeleiding).

Het Nederlands Jeugdinstituut (NJI) heeft 'Competenties in relatie tot kindermishandeling' opgesteld. Dit document geeft aan welke competenties nodig zijn om adequaat binnen school te kunnen signaleren en handelen. De competenties worden per functie beschreven. U kunt dit bestand downloaden via het NJI of JSO.

3. Sociale kaart van ods De Wereldweide

Deze sociale kaart invullen met de organisatiespecifieke samenwerkingspartners. Indien mogelijk ook een contactpersoon invullen.

Organisatie : Politie alarmnummer (bij noodsituaties)

Telefoonnummer 112

Organisatie : Crisisdienst Bureau Jeugdzorg (bij noodsituaties)

Telefoonnummer:

Organisatie : Centrum Jeugd en Gezin

Contactpersoon : CJG Coordinator

Adres :

Telefoonnummer:

E-mailadres :

Organisatie : Advies- en Meldpunt Kindermishandeling

Contactpersoon :

Adres :

Telefoonnummer:

E-mailadres :

Organisatie : Algemeen Maatschappelijk Werk

Contactpersoon :

Adres :

Telefoonnummer:

E-mailadres :

Organisatie : Bureau Jeugdzorg

Contactpersoon :

Adres :

Telefoonnummer:

E-mailadres :

Organisatie : GGZ

Contactpersoon :

Adres :

Telefoonnummer:

E-mailadres :

Organisatie : Jeugdgezondheidszorg

Contactpersoon :

Adres :

Telefoonnummer:

E-mailadres :

Organisatie : MEE

Contactpersoon :

Adres :

Telefoonnummer:

E-mailadres :

Organisatie : Politie (ook sociale jeugd- zedenzaken)

Contactpersoon :

Adres :

Telefoonnummer:

E-mailadres :

Organisatie : Steunpunt Huiselijk Geweld

Contactpersoon :

Adres :

Telefoonnummer:

E-mailadres :

Organisatie : Zorgadviesteam

Contactpersoon :

Adres :

Telefoonnummer:

E-mailadres :

Organisatie :

Contactpersoon :

Adres :

Telefoonnummer:

E-mailadres :

Organisatie :

Contactpersoon :

Adres :

Telefoonnummer:

E-mailadres :

Organisatie :

Contactpersoon :

Adres :

Telefoonnummer:

E-mailadres :

Organisatie :

Contactpersoon :

Adres :

Telefoonnummer:

E-mailadres :

4. Kindermishandeling en Huiselijk geweld

4.1 Definitie Kindermishandeling

Kindermishandeling is elke vorm van, voor de minderjarige bedreigende of gewelddadige interactie van fysieke, psychische of seksuele aard, die de ouders of andere personen ten opzichte van wie de minderjarige in een relatie van afhankelijkheid of van onvrijheid staat, -actief of passief- opdringen, waardoor ernstige schade wordt berokkend of dreigt te worden berokkend aan de minderjarige in de vorm van fysiek of psychisch letsel.

4.2 De verschillende vormen van kindermishandeling:

4.2.1 Lichamelijke mishandeling

Ouders/verzorgers verwonden het kind of staan toe dat het kind verwond wordt (anders dan ten gevolge van een ongeluk).

Voorbeelden van lichamelijke mishandeling:

- Slaan, stompen, schoppen, opzettelijk laten vallen, verbranden, vergiftigen, verstikken;
- Meisjesbesnijdenis: een ingreep aan de uitwendige geslachtsdelen van een meisje. (De Nederlandse overheid heeft alle vormen van meisjesbesnijdenis strafrechtelijk verboden);
- Shaken Baby Syndroom: verzameling van signalen en symptomen die het gevolg zijn van het heftig door elkaar schudden van een baby;
- Syndroom van Münchhausen bij Proxy: een volwassene die bij een kind ziekteverschijnselen nabootst, verergert, veroorzaakt en/of verzint.

4.2.2 Lichamelijke verwaarlozing

Het kind onthouden wat het voor zijn lichamelijke gezondheid en ontwikkeling nodig heeft. Ouders/ verzorgers zijn niet in staat of bereid tot het verschaffen van minimale zorg ten aanzien van de lichamelijke behoeften.

Voorbeelden van lichamelijke verwaarlozing:

- Niet zorgen voor voldoende of geschikt eten geven;
- Niet zorgen voor schone, aan de weersomstandigheden aangepaste, passende kleding;
- Niet zorgen voor geschikt onderdak;
- Niet zorgen voor geschikte medische, tandheelkundige en geestelijke gezondheidszorg;
- Niet zorgen voor voldoende hygiëne;
- Niet zorgen voor voldoende toezicht.

4.2.3 Psychische mishandeling

Het toebrengen van schade aan de emotionele- en/of persoonlijkheidsontwikkeling van het kind.

Voorbeelden van psychische mishandeling zijn:

- Het bedreigen of uitschelden van het kind als een systematisch patroon van kleineren en denigreren;
- Het kind tot zondebok maken;
- Het belasten van het kind met een te grote verantwoordelijkheid;
- Eisen stellen waaraan het kind niet kan voldoen;
- Het blootstellen van het kind aan extreem, onberekenbaar of ongepast gedrag;

- Het opsluiten of vastbinden van het kind als middel van straf of controle.
- Het kind getuige laten zijn van geweld in het gezin.

4.2.4. Psychische verwaarlozing

Het kind onthouden wat het voor zijn geestelijke gezondheid en ontwikkeling nodig heeft. Voorbeelden van psychische verwaarlozing zijn:

- Niet zorgen voor voldoende aandacht, respect, genegenheid, liefde en contact;
- Niet zorgen voor voldoende ruimte voor toenemende autonomie;
- Niet zorgen voor regelmatige schoolgang.

4.2.5 Seksueel misbruik

Seksueel contact met een kind hebben of pogen te hebben, ter bevrediging van de seksuele gevoelens van de ouder/ verzorger en/of uit geldelijk gewin.

Voorbeelden van seksueel misbruik zijn:

- Pornografisch materiaal laten zien;
- Penetratie door vingers, voorwerpen of penis;
- Aanranding en uitbuiting of het toestaan hiervan waarbij genitaal contact plaatsvindt;
- Aanranding en uitbuiting of het toestaan hiervan waarbij geen genitaal contact plaatsvindt (ongepast kussen, strelen van borsten).

4.3. Definitie Huiselijk Geweld

'Huiselijk geweld is geweld dat door iemand uit de huiselijke kring van het slachtoffer is gepleegd. Geweld betekent in dit verband aantasting van de persoonlijke integriteit. Onderscheid wordt gemaakt tussen geestelijk en lichamelijk geweld (waaronder seksueel geweld)'.²

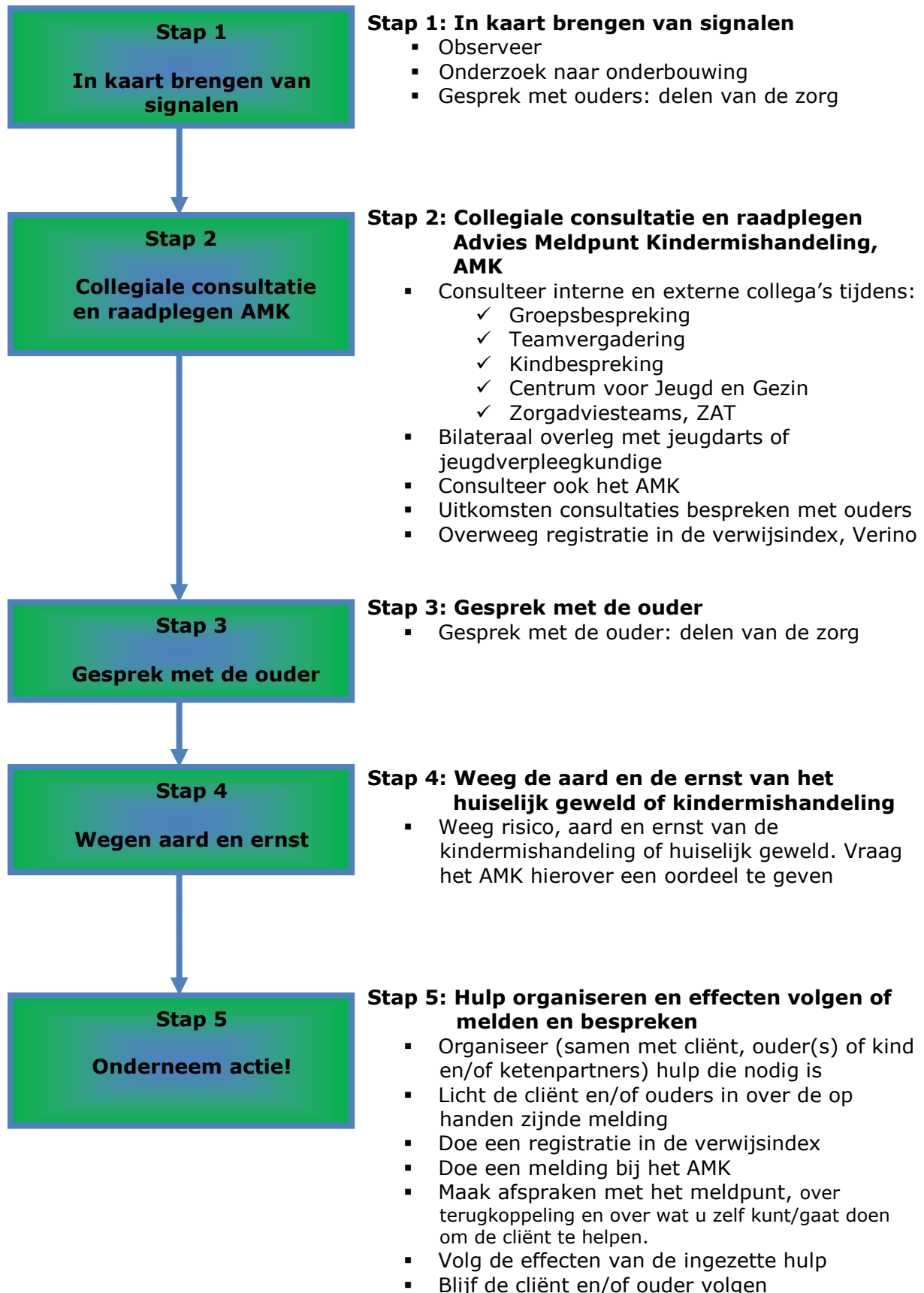
4.3.1. Huiselijk geweld

Het kind niet beschermen tegen de mishandeling van de andere ouder, is ook mishandelen.

Vaak komen de verschillende vormen tegelijkertijd voor. Bij iedere vorm van mishandeling is er ook sprake van psychische mishandeling. Kindermishandeling komt voor in alle lagen van de bevolking en in alle leeftijdscategorieën.

² Bron: Nota Privé Geweld – Publieke Zaak. Een nota over de gezamenlijke aanpak van huiselijk geweld. 2002

5. Route bij signalen huiselijk geweld en kindermishandeling

6. Uitleg bij route stappenplan signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling

6.1 Stap 1: In kaart brengen van signalen

Breng de signalen die een vermoeden van huiselijk geweld of kindermishandeling bevestigen of ontkrachten in kaart en leg deze vast.

Leg ook de contacten over de signalen vast, evenals de stappen die worden gezet en de besluiten die worden genomen.

Bij vroegsignalering worden signalen gezien die duiden op een zorgelijke of mogelijk bedreigde ontwikkeling. Zelden zullen deze signalen direct duidelijkheid geven over de oorzaak zoals huiselijk geweld of kindermishandeling. Het is daarom verstandig uit te gaan van de signalen die u als leerkracht of andere betrokkene bij de leerling of in de interactie tussen ouder en leerling waarneemt. In de bijlage vindt u de signalenlijst.

Maak bij het signaleren van huiselijk geweld of kindermishandeling gebruik van het vroegsignaleringsinstrument van uw school of van de signaleringslijst 'Huiselijk geweld en kindermishandeling' uit de bijbehorende handleiding.

In deze fase observeert u de leerling in de klas en eventueel daarbuiten (bijvoorbeeld tijdens een huisbezoek) waardoor u de signalen in kaart kunt brengen.

Het is gebruikelijk om in gesprek te gaan met de ouder tijdens haal- en brengmomenten. Tijdens het uitwisselen over de activiteiten van de dag, van de leerling en de feitelijkheden die u daarbij opvallen, krijgt u een beeld waardoor u ook met informatie van de ouder de situatie in kaart kunt brengen.

Daarnaast observeert u de ouder en het kind tijdens overige contactmomenten. U verzamelt alle signalen waardoor u duidelijker krijgt of er zorgen zijn en welke zorgen dit zijn.

Alle gegevens die te maken hebben met het signaleren en handelen legt u schriftelijk vast. Gespreksverslagen kunt u door betrokkenen laten ondertekenen. Hierdoor kunt u later bij de inspectie van het onderwijs verantwoording afleggen indien gewenst. U kunt dit vastleggen in het leerlingendossier, welke in een gesloten kast (met slot) of digitaal (met wachtwoord) wordt bewaard. Dit vanwege de privacygevoelige gegevens die u verzamelt.

6.1.1 Leg in het leerling-dossier de volgende gegevens vast:

- Altijd de datum, plaats, situatie en overige aanwezigen.
- Signalen die duidelijk maken welke zorgen u ziet, hoort of ruikt.
- Signalen die een vermoeden van huiselijk geweld of kindermishandeling bevestigen of ontkrachten.
- Contacten over deze signalen.
- Stappen die worden gezet.
- Besluiten die worden genomen.
- Vervolgaantekeningen over het verloop.

Beschrijf uw signalen zo feitelijk mogelijk:

- Worden ook hypothesen en veronderstellingen vastgelegd, vermeld dan uitdrukkelijk dat het gaat om een hypothese of veronderstelling. Maak een vervolgaantekening als een hypothese of veronderstelling later wordt bevestigd of ontkracht.
- Vermeld de bron als er informatie van derden wordt vastgelegd.
- Leg diagnoses alleen vast als ze zijn gesteld door een medewerker die hierin geschoold is (bijvoorbeeld een orthopedagoog).

Betreffen de signalen huiselijk geweld of kindermishandeling gepleegd door een medewerker, meld de signalen dan bij de leidinggevende of de directie, conform de *Wet Preventie en bestrijding van seksueel geweld en seksuele intimidatie in het onderwijs, artikel 4 Verplichting tot overleg en aangifte inzake zedenmisdrijven (meld- en aangifteplicht)*. In dat geval is dit stappenplan niet van toepassing.

6.2 Stap 2: Collegiale consultatie en zo nodig raadplegen van het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling

Besprek de signalen met een deskundige collega. Vraag zo nodig ook advies aan het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling.

Consultatie is - afhankelijk van de interne afspraken van de organisatie - mogelijk met de volgende collega's: de intern begeleider of de directie, een collega uit dezelfde klas en/of de jeugdverpleegkundige of jeugdarts. Indien de organisatie deelneemt aan het zorgadviesteam is het ook mogelijk om de leerling hier te bespreken. Tevens kan gebruik worden gemaakt van samenwerking met het Centrum voor Jeugd en Gezin. Welke mogelijkheden qua consultatie en opvoedondersteuning mogelijk zijn, is afhankelijk van de expertise en functies die het CJG in uw gemeente heeft. Voor het basisonderwijs is/wordt in de meeste gemeenten aansluiting op het CJG via het ZAT georganiseerd.

Om de leerling 'open' (niet anoniem) te bespreken in het zorgadviesteam en met andere externe deskundigen, is vereist dat ouders op de hoogte zijn van deze bespreking over hun kind. Indien u in het contact transparant en integer bent, is de kans groot dat over deze zaken een open gesprek mogelijk is. Door de ouder continu te betrekken en in overleg te treden, is de kans groter dat de ouder gemotiveerd is om de situatie te verbeteren en/of hulp te aanvaarden. In de meeste gevallen wordt toestemming door de ouder gegeven. Gespreksvaardigheid om in gesprek te gaan over zorgen en het vragen om toestemming van de ouder is een specifieke deskundigheid en kan door middel van scholing worden aangeleerd. Ook kunt u advies krijgen van het AMK of het zorgadviesteam over het in gesprek gaan met de ouder.

Indien de ouder weigert, dan is dit een zorgelijk signaal en moet het worden meegenomen in de weging (stap 4). De leerling kan overigens anoniem worden besproken wanneer de ouder geen toestemming heeft gegeven, maar dit verdient geen voorkeur vanwege de eventuele vervolgacties.

Indien u ook maar enige twijfel heeft over de oorzaak van de situatie en/of eventuele mogelijke onveiligheid bij de leerling, moet u advies vragen bij het AMK. Het AMK kan een eerste weging maken of het terecht is dat u zich zorgen maakt over deze situatie en

of er mogelijk sprake kan zijn van kindermishandeling of huiselijk geweld. Zorgvuldig handelen vereist dat u nagaat of u advies moet vragen bij het AMK.

Meer informatie over het zorgadviesteam en het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling vindt u in de bijlage.

Vanaf stap 2 is het raadzaam registratie in de Verwijsindex Risicjongeren te overwegen indien u op dit systeem bent aangesloten.

Noodsituaties

Bij signalen die wijzen op acuut en dusdanig ernstig geweld dat de leerling of een gezinslid daartegen onmiddellijk moet worden beschermd, kunt u meteen advies vragen aan het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling. Komt men daar, op basis van de signalen, tot het oordeel dat onmiddellijke actie is geboden, dan kunt u zo nodig in hetzelfde gesprek een melding doen zodat op korte termijn de noodzakelijke acties in gang kunnen worden gezet.

In noodsituaties kunt u overigens ook contact zoeken met de crisisdienst van het Bureau Jeugdzorg en/of de politie vragen om hulp te bieden.

6.3 Stap 3: Gesprek met de ouder

Bespreek de signalen met de ouder.

Heeft u ondersteuning nodig bij het voorbereiden of het voeren van het gesprek met de ouder, raadpleeg dan een deskundige collega en/of het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling.

1. Leg de ouder het doel uit van het gesprek.
2. Beschrijf de feiten die u hebt vastgesteld en de waarnemingen die u hebt gedaan.
3. Nodig de ouder uit om een reactie hierop te geven.
4. Kom pas na deze reactie zo nodig en zo mogelijk met een interpretatie van hetgeen u heeft gezien, gehoord en waargenomen. In geval van een vermoeden van (voorgenomen) vrouwelijke genitale verminking (meisjesbesnijdenis) of eengerelateerd geweld neemt u met spoed contact op met het AMK.
5. Leg het gesprek vast en laat het indien mogelijk ondertekenen door alle betrokkenen.

In de meeste gevallen is het onduidelijk wat de oorzaken zijn van de signalen. Door ouders te informeren en uit te wisselen over de ontwikkeling van de leerling, kunnen zorgen verduidelijkt, ontkracht of bekrachtigd worden. Nodig de ouder expliciet uit tot het geven van zijn/haar mening en vraag door over leerling gerelateerde onderwerpen in de thuissituatie. Herkent de ouder de situatie? Hoe gedraagt de leerling zich thuis? Hoe reageert de ouder daarop? Hoe gaat het opvoeden thuis? Hoe reageert de leerling hierop? Hoe is de ontwikkeling van de leerling tot nu toe verlopen? Wat vindt de ouder daarvan? Hoe ervaart de ouder de opvoeding en zijn rol als ouder?

Breng de ouder na overleg met anderen op de hoogte. Informeer en wissel tijdens deze contacten continue uit over de ontwikkeling van de leerling en de zorgen die u heeft. Indien een handelingsplan wordt ingezet voor de leerling, bespreek dit met de ouder. Bespreek ook tussentijds en na afloop de resultaten van het handelingsplan.

Indien de ouder de zorgen herkent kan een begin worden gemaakt met het onderzoeken van kansen en oplossingen. Daarnaast kunnen handelingsadviezen worden uitgewisseld voor in de klas en thuis.

Indien tijdens het gesprek met de ouder blijkt dat de zorgen een andere oorzaak hebben, dan kunt u dit traject afsluiten. U kunt de leerling en de ouder binnen de interne en externe zorgstructuur van de school verder begeleiden.

Het doen van een melding bij het AMK zonder dat de signalen zijn besproken met de ouder, is alleen mogelijk wanneer:

- de veiligheid van het kind, de ouder, die van u zelf of die van een ander in het geding is

Bij het vragen van advies aan het AMK geldt dit niet, advies vragen mag altijd anoniem.

6.4 Stap 4: Weeg de aard en de ernst van het huiselijk geweld of de kindermishandeling

Weeg op basis van de signalen, van het ingewonnen advies en van het gesprek met de ouder het risico op huiselijk geweld of kindermishandeling. Weeg eveneens de aard en de ernst van het huiselijk geweld of de kindermishandeling.

Maak bij het inschatten van het risico op huiselijk geweld of op kindermishandeling gebruik van een risicotaxatie-instrument als een dergelijk instrument binnen uw organisatie of praktijk beschikbaar is. Binnen het basisonderwijs wordt geen gebruik gemaakt van een risicotaxatie-instrument.

Neem contact op met het AMK of de jeugdgezondheidszorg bij het maken van deze weging.

6.5 Stap 5: Onderneem actie! Beslissen: Zelf hulp organiseren of melden

6.5.1 Zelf hulp organiseren

Meent u, op basis van uw afweging in stap 4, dat u de leerling en zijn gezin redelijkerwijs voldoende tegen het risico van huiselijk geweld of van kindermishandeling kunt beschermen:

- *Organiseer* dan de noodzakelijke hulp;
- *Volg* de effecten van deze hulp;
- *Doe* alsnog een *melding* als er signalen zijn dat het huiselijk geweld of de kindermishandeling niet stopt of opnieuw begint.

Als de school gebruik heeft gemaakt van het zorgadviesteam, kan het zorgadviesteam verdere actie coördineren. Het zorgadviesteam bespreekt de hulpvraag van school en ouders, beoordeelt de hulpvraag, stelt een aanpak vast, geeft handelingsadviezen voor de leerkracht en adviseert over verdere hulp.

1 gezin of 1 kind, 1 plan van aanpak, 1 aanspreekpunt.

De intern begeleider van de school bespreekt met de ouder de uitkomst van de bespreking in het zorgadviesteam. Bespreek met de ouder de verder te nemen stappen

ten aanzien van geadviseerde hulpverlening voor de leerling en/of de ouder. Geef informatie en maak afspraken over de eventuele indicaties die nodig zijn voor verdere hulp. Verwijs de ouder door en vraag daar na of de ouder is aangekomen bij de hulp. Indien u bij één van voorgaande stappen ondersteuning nodig heeft, vraag deze aan bij het zorgadviesteam.

Maak in de klas afspraken over begeleidings- en zorgbehoeften van de leerling. Stel een handelings- of begeleidingsplan op en voer dit uit. Deel de uitkomst van deze bespreking met de ouders.

6.5.2 Melden en bespreken met de ouder

Kunt u uw leerling *niet voldoende* tegen het risico op huiselijk geweld of kindermishandeling beschermen of *twijfelt* u er aan of u hiertegen voldoende bescherming kunt bieden:

- *Meld* uw vermoeden bij het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling;
- *Sluit* bij uw melding zoveel mogelijk aan bij feiten en gebeurtenissen en geef duidelijk aan indien de informatie die u meldt (ook) van anderen afkomstig is;
- *Overleg* bij uw melding met het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling wat u *na de melding*, binnen de grenzen van uw gebruikelijke werkzaamheden, *zelf* nog kunt doen om uw leerling en zijn gezinsleden tegen het risico op huiselijk geweld of op mishandeling te beschermen.

Bespreek uw melding vooraf met de ouder. U kunt de melding ook bespreken met de leerling wanneer deze 12 jaar of ouder is.

1. Leg uit waarom u van plan bent een melding te gaan doen en wat het doel daarvan is.
2. Vraag de leerling en/of ouder uitdrukkelijk om een reactie.
3. In geval van bezwaren van de leerling en/of ouder, overleg op welke wijze u tegemoet kunt komen aan deze bezwaren en leg dit in het document vast.
4. Is dat niet mogelijk, weeg de bezwaren dan af tegen de noodzaak om uw leerling of zijn gezinslid te beschermen tegen het geweld of de kindermishandeling. Betrek in uw afweging de aard en de ernst van het geweld en de noodzaak om de leerling of zijn gezinslid door het doen van een melding daartegen te beschermen.
5. Doe een melding indien naar uw oordeel de bescherming van de leerling of zijn gezinslid de doorslag moet geven.

Van contacten met de leerling en/of ouder over de melding kunt u afzien:

- als de veiligheid van de leerling, de ouder of die van u zelf of van een ander in het geding is.

Indien na enige periode onvoldoende verbetering zichtbaar is, is het van belang opnieuw contact op te nemen met het AMK en eventueel opnieuw een melding te doen. Het AMK adviseert, indien nodig, meerdere keren contact op te nemen indien u onvoldoende verbetering of verslechtering ziet.

7. Formulier Aandachtspunten t.b.v. een melding bij het AMK

Voor een juiste beoordeling van een melding is het van belang over voldoende informatie te beschikken. Om de melder tegemoet te komen zijn er teksthooften met nevenstaande aandachtspunten onder elkaar gezet. U kunt dit formulier in Word bewerken en toesturen aan het AMK.

De intake van het AMK beoordeelt of een melding wordt aangenomen.

Melding bij het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling

Gegevens van de melder:

Naam, adres en relatie tot de betrokkenen

Gegevens van de betrokkenen:

Naam, adres van de ouders/verzorgers; naam en geboortedatum van het kind; verblijfplaats van het kind

Waarover bestaan de zorgen?

Problematiekbeschrijving; hoe lang bestaat het probleem, ervaren de betrokkenen de situatie als probleem?

Zorggedrag/signalen kind:

Ontwikkeling en functioneren; specifieke problematiek

Gezinssituatie en achtergrond:

Gezinssamenstelling; ouderlijk gezag; culturele achtergrond; woon- en werksituatie; ondersteuning vanuit de omgeving; specifieke problematiek bij de ouders

Eerdere hulpverlening:

Welke hulp is tot nu toe geboden/welke hulp is nu nog aanwezig

Reden van de melding:

Samengevat beschrijven dat de situatie waarin het kind zich bevindt bedreigend is; de ouders geen verandering in de situatie willen en/of kunnen brengen; hulpverlening in een vrijwillig kader niet tot stand komt

Belangrijke adressen:

Kindercentrum:

Huisarts:

Hulpverlenende organisaties:

Bespreking van de melding:

Datum van de bespreking/aankondiging van de melding; reactie van de ouders/verzorgers; afschrift van de melding aan de ouders.

Ja/nee en zo nee waarom niet

Bijlage I Signalenlijst kindermishandeling 4-12 jaar

Als kinderen mishandeld, verwaarloosd *en/of* misbruikt worden, kunnen ze signalen uitzenden. Het gebruik van een signalenlijst kan zinvol zijn, maar biedt ook een zekere mate van schijnzekerheid. De meeste signalen zijn namelijk stressindicatoren, die aangeven dat er iets met het kind aan de hand is. Dit kan ook iets anders zijn dan kindermishandeling (echtscheiding, overlijden van een familielid, enzovoort). Hoe meer signalen van deze lijst een kind te zien geeft, hoe groter de kans dat er sprake zou kunnen zijn van kindermishandeling.

Het is niet de bedoeling om aan de hand van een signalenlijst het 'bewijs' te leveren van de mishandeling. Het is wel mogelijk om een vermoeden van mishandeling meer te onderbouwen naarmate er meer signalen uit deze lijst geconstateerd worden. Een goed beargumenteerd vermoeden is voldoende om in actie te komen!

De signalen die in deze lijst vermeld worden, hebben betrekking op alle vormen van mishandeling. Om een duidelijk beeld te krijgen van wat er aan de hand zou kunnen zijn, is het van belang de hele context van het gezin erbij te betrekken. Daarom worden ook een aantal signalen van verzorgers en gezin genoemd.

1. Psychosociale signalen

Ontwikkelingsstoornissen

- achterblijven in taal-, spraak-, motorische, emotionele *en/of* cognitieve ontwikkeling
- schijnbare achterstand in verstandelijke ontwikkeling
- regressief gedrag
- niet zindelijk

Relationele problemen

ten opzichte van de verzorgers:

- totale onderwerping aan de wensen van de verzorgers
- sterk afhankelijk gedrag ten opzichte van de verzorgers
- onverschilligheid ten opzichte van de verzorgers
- kind is bang voor verzorger
- kind vertoont heel ander gedrag als verzorgers in de buurt zijn

Relationele problemen

ten opzichte van andere volwassenen:

- bevriezing bij lichamelijk contact
- allemansvriend
- lege blik in de ogen en vermijden van oogcontact
- waakzaam, wantrouwend

Relationele problemen

ten opzichte van andere kinderen:

- speelt niet met andere kinderen
- is niet geliefd bij andere kinderen
- wantrouwend
- trekt zich terug in eigen fantasiewereld.

Gedragsproblemen

- plotselinge gedragsverandering
- labiel, nerveus gespannen
- depressief
- angstig
- passief, in zichzelf gekeerd, meegaand, apathisch, lusteloos
- agressief
- hyperactief
- destructief
- geen of nauwelijks spontaan spel, geen interesse in spel
- vermoeidheid, lusteloosheid
- niet huilen, niet lachen
- niet tonen van gevoelens, zelfs niet bij lichamelijke pijn
- schuld- en schaamtegevoelens
- zelfverwondend gedrag
- eetproblemen
- anorexia / boulimia
- slaapstoornissen
- bedplassen / broekpoepen

2. Medische signalen

Lichamelijke kenmerken (specifiek voor lichamelijke mishandeling)

- blauwe plekken
- krab-, bijt- of brandwonden
- botbreuken
- littekens

Verzorgingsproblemen (specifiek voor verwaarlozing)

- slechte hygiëne
- onvoldoende kleding
- onvoldoende geneeskundige en tandheelkundige zorg
- veel ongevallen door onvoldoende toezicht
- herhaalde ziekenhuisopnamen
- recidiverende ziekten door onvoldoende zorg
- traag herstel door onvoldoende zorg

Overige medische signalen

- ondervoeding
- achterblijven in lengtegroei
- psychosomatische klachten (buikpijn, misselijkheid, hoofdpijn, etc.)

3. Kenmerken verzorgers / gezin

Verzorger-kind relatiestoornis

- verzorger troost kind niet bij huilen
- verzorger klaagt overmatig over het kind
- verzorger heeft irreële verwachtingen ten aanzien van het kind
- verzorger toont weinig belangstelling voor het kind

Signalen verzorger

- geweld in eigen verleden
- apathisch en (schijnbaar) onverschillig
- onzeker, nerveus en gespannen
- onderkoeld brengen van eigen emoties
- negatief zelfbeeld
- steeds naar andere artsen/ziekenhuizen gaan ('shopping')
- afspraken niet nakomen
- kind opeens van buitenschoolse opvang afhaken
- aangeven het bijna niet meer aan te kunnen
- verzorger met psychiatrische problemen
- verslaafde verzorger

Gezinskenmerken

- 'multi-problem' gezin
- verzorger die er alleen voorstaat
- regelmatig wisselende samenstelling van gezin
- isolement
- vaak verhuizen
- sociaaleconomische problemen: werkloosheid, slechte behuizing, migratie, etcetera
- veel ziekte in het gezin
- draaglast gezin gaat draagkracht te boven
- geweld wordt gezien als middel om problemen op te lossen

4. Specifieke signalen bij seksueel misbruik

Lichamelijke kenmerken

- verwondingen aan genitaliën
- vaginale infecties en afscheiding
- jeuk bij vagina en/of anus
- problemen bij het plassen
- recidiverende urineweginfecties
- pijn in de bovenbenen
- pijn bij lopen en/of zitten
- seksueel overdraagbare ziekten

Relationele problemen

- angst voor mannen of vrouwen in het algemeen of voor een man of vrouw in het bijzonder
- sterk verzorgend gedrag, niet passend bij de leeftijd van het kind (parentificatie)

Gedragsproblemen

- Afwijkend seksueel gedrag
- excessief en/of dwangmatig masturberen
- angst voor lichamelijk contact of juist zoeken van seksueel getint lichamelijk contact
- seksueel agressief en dwingend gedrag ten opzichte van andere kinderen
- niet leeftijdsadequaat seksueel spel
- niet leeftijdsadequate kennis van seksualiteit
- angst voor zwangerschap

- angst om zich uit te kleden
- angst om op de rug te liggen
- negatief lichaamsbeeld: ontevredenheid over, boosheid op of schaamte voor eigen lichaam
- schrikken bij aangeraakt worden
- houterige motoriek (onderlichaam 'op slot')
- geen plezier in bewegingsspel

Signalen specifiek voor kinderen die getuige zijn van huiselijk geweld

Gedragsproblemen

- agressie: kopiëren van gewelddadig gedrag van vader (sommige kinderen, met name jongens kopiëren hun vaders gedrag door hun moeder of jongere broertjes/zusjes te slaan)
- alcohol- of drugsgebruik
- opstandigheid
- angst
- depressie
- negatief zelfbeeld
- passiviteit en teruggetrokkenheid
- zichzelf beschuldigen
- verlegenheid
- suïcidaliteit

Problemen in sociaal gedrag en competentie

- sociaal isolement: proberen thuissituatie geheim te houden en ondertussen aansluiting te vinden met leeftijdsgenoten (zonder ze mee naar huis te nemen)
- wantrouwen ten aanzien van de omgeving
- gebrek aan sociale vaardigheden

Schoolproblemen

- schooluitval
- moeite met concentreren
- overcompenseren (opvallend extra inzet op school)

Signalen specifiek voor het syndroom van Münchhausen by Proxy (MBPS)

- onderzoeksgegevens kloppen niet met het ziektebeeld
- medische gegevens over eerdere behandelingen is moeilijk te verkrijgen
- symptomen verdwijnen wanneer verzorger en kind worden gescheiden
- een broertje of zusje is overleden of eveneens vaak ziek
- de moeder schrikt niet terug voor ingrijpende onderzoeken of het onder narcose brengen van het kind en dringt daar zelfs op aan
- voorvallen vinden in de avonden en weekenden plaats waarbij een beroep wordt gedaan op andere artsen
- de volgende klachten worden gepresenteerd: bewusteloosheid, insulpen, apneu, diarree, overgeven, koorts, lethargie
- het kind heeft een aanzienlijke ziektegeschiedenis met steeds andere klachten
- de moeder is werkzaam in de gezondheidszorg of beschikt over een zeer grote medische kennis

- het verhaal van moeder bevat kleine tegenstrijdigheden
- vaak van arts wisselen

Het onderscheid met postnatale depressie bij de moeder, wiegendood of kinderen die niet goed groeien veroorzaakt door iets anders dan MBPS, is dat in deze gevallen de moeders vaak dankbaar zijn als ze ontlast worden van de zorg voor hun kind, terwijl MBPS-moeders die zorg niet willen uitbesteden.

Bewerking van Vecht 2000

Bijlage II Checklist signalen

Naam kind:

Leeftijd:

School:

Groep:

Materiële omstandigheden

- ☐ Er zijn problemen betreffende de woning waarin het kind woont.
- ☐ Het kind krijgt onvoldoende materiële verzorging of er is sprake van onvoldoende investering in algemeen gangbare uitgaven.
- ☐ Het gezin/het kind heeft financiële problemen of is afhankelijk van een uitkering en/of anderen.
- ☐ Het gezin/het kind woont in een buurt die ontoereikend of onveilig is voor het grootbrengen/opgroeien van kinderen.
- ☐ Het gezin/het kind heeft geen vaste woon- of verblijfplaats of verhuist vaak.

Gezondheid, lichamelijk functioneren, seksualiteit en verzorging

Het leefgebied 'Gezondheid' betreft de lichamelijke en de geestelijke gezondheid van het kind en/of de ouder(s) en het functioneren en de ontwikkeling van het kind.

- ☐ Het kind heeft problemen of een stoornis op het gebied van het emotionele en/of sociale functioneren en/of het gedrag.
- ☐ Risicovol gedrag van de ouder(s) en/of inadequate lichamelijke en medische verzorging die de (ongeboren) jeugdige kan schaden.
- ☐ Het kind heeft (onverklaarbaar) letsel en/of lichamelijke klachten die op kindermishandeling of jeugdprostitutie kunnen wijzen.
- ☐ Het kind is minderjarig en (aanstaand) ouder.
- ☐ Er is sprake van middelenmisbruik (alcohol, drugs, medicatie), gok- of computerverslaving bij het kind en/of de ouder(s)/ander gezinslid.
- ☐ De ouder (of een ander gezinslid) heeft fysieke/zintuiglijke problemen en/of handicaps, sociale, emotionele, cognitieve of gedragsproblemen en/of een specifieke emotionele, gedrags- of persoonlijkheidsstoornis.
- ☐ Ingrijpende gebeurtenissen (life events).

Opvoeding & gezinsrelaties

Het leefgebied 'Opvoeding & Gezinsrelaties' betreft de pedagogische en relationele condities in het gezin waarin het kind opgroeit.

- ☐ Er is onenigheid binnen het gezin of tussen de ouders en/of de relatie tussen jeugdige en ouders is problematisch.
- ☐ Het kind is slachtoffer van kindermishandeling.
- ☐ De ouders hebben problemen in de opvoeding van het kind en/of er zijn factoren die het ouderschap bemoeilijken.
- ☐ Er is sprake van een civielrechtelijke kinderschermingsmaatregel.
- ☐ Er zijn problemen met veranderingen in de gezinssamenstelling (die voor instabiliteit in het gezin zorgen).
- ☐ Er is sprake van hulpverlening aan een gezinslid vanwege ernstige problematiek.

- ☐ Een ander gezinslid dan het kind is betrokken bij criminele activiteiten.
-
-

Onderwijs & Kinderopvang

Het leefgebied 'Onderwijs & Kinderopvang' betreft het onderwijs, kinderopvang en/of gastouderopvang.. Daarnaast gaat het ook om de omstandigheden die de onderwijssituatie van het kind kunnen beïnvloeden.

- ☐ Het kind heeft problemen in het cognitief functioneren, leren en schoolprestaties.
 - ☐ Het kind is van school/kinderopvang/gastouderopvang gestuurd.
 - ☐ Het kind wisselt veelvuldig van school.
 - ☐ Het kind is leerplichtig en gaat niet naar school.
 - ☐ Kenmerken van de dagbesteding die op problemen en/of risico's kunnen wijzen.
 - ☐ Kenmerken van onderwijs, kinderopvang, gastouderopvang en/of betrokkenheid ouder(s) die op problemen en/of risico's kunnen wijzen.
-
-

Sociale omgeving buiten het gezin

Het leefgebied 'Sociale omgeving buiten het gezin en de school' betreft de omgeving (en met name de relaties in die omgeving) van het kind buiten het gezin en buiten school/werk en het gedrag van het kind in die omgeving. Dus bijvoorbeeld de kwaliteit van vriendschapsrelaties, het gedrag van het kind (en evt. overlast/criminaliteit) op straat en openbare plekken (kinder- en jongerenwerk in buurthuis, winkels, cafés, etc.).

- ☐ Er is sprake van een gebrekkig(e) (interactie met het) sociaal netwerk van de ouders en/of het kind heeft geen hobby's of interesses.
 - ☐ Het kind en/of ouders maken geen of weinig gebruik van (sociale) voorzieningen en/of zijn onbereikbaar voor voorzieningen en/of zijn zorgwekkende zorgmijders.
 - ☐ Het kind en/of zijn ouders ervaren uitsluiting, discriminatie of intimidatie/pesterij als gevolg van het behoren tot een specifieke groep.
 - ☐ De relatie tussen het kind en leeftijdsgenoten en/of volwassenen is problematisch.
 - ☐ Het kind en/of zijn ouders hebben in de leefomgeving gedragsproblemen of zijn betrokken bij criminele activiteiten.
 - ☐ Het kind is slachtoffer van criminaliteit.
 - ☐ Het kind is makkelijk beïnvloedbaar door anderen en daardoor kwetsbaar.
-
-

Specifieke en andere signalen

Probleembeschrijving

Waar maakt u zich zorgen over? Wat neemt u concreet waar aan problemen bij het kind, op school, in gezin of sociaal netwerk? Hoe vaak en in welke situatie(s) doet het probleem zich voor? Hoe lang speelt het probleem al? Omschrijf duidelijk de kern van het probleem dat aangepakt moet worden.

Eerdere of lopende aandacht, onderzoek, hulp of begeleiding

Wat heeft de school nu of eerder gedaan om het probleem aan te pakken, de situatie te veranderen? Heeft een externe organisatie nu of eerder iets gedaan om de probleemsituatie te veranderen? Indien er een diagnose is gesteld, geef aan welke.

Wat heeft het kind in uw optiek nodig aan ondersteuning, zorg of hulp?

Ziet u bij het kind, school, gezin en/of sociaal netwerk aangrijpingspunten om de probleemsituatie aan te pakken?

Volgens de Wet op Persoonsregistraties hebben ouders het recht op inzage en correctie in het dossier van hun kind. Daarom dienen gegevens in het dossier zorgvuldig en zo objectief mogelijk te worden beschreven. Persoonlijke werkaantekeningen zijn geen onderdeel van het dossier en niet ter inzage voor ouders. Het is daarom belangrijk zeer zorgvuldig om te gaan met deze werkaantekeningen. Zet deze niet op naam van het kind. Werkaantekeningen komen in een gesloten envelop in de hangmappen bij de directeur.

Bijlage III Beroepsgeheim, meldcode en meldrecht

Hieronder wordt enige achtergrondinformatie gegeven, met name over het beroepsgeheim, het wettelijk meldrecht en de verhouding tussen het beroepsgeheim en het meldrecht.

Inhoud en doel van het beroepsgeheim

Algemene zwijgplicht

Iedere medewerker die individuele kinderen hulp, zorg, steun of een andere vorm van begeleiding biedt, heeft een beroepsgeheim. Deze zwijgplicht, zoals het beroepsgeheim ook wel wordt genoemd, verplicht de medewerker om, kort gezegd, geen informatie over het kind aan derden te verstrekken, tenzij de ouder hem daarvoor toestemming heeft gegeven.

Doel van het beroepsgeheim is de drempel voor de toegang tot de hulpverlening zo laag mogelijk te maken en de ouder het vertrouwen te geven dat hij vrijuit kan spreken.

De zwijgplicht geldt voor bijvoorbeeld maatschappelijk werkers, ouderenwerkers, jeugdhulpverleners, medisch hulpverleners, medewerkers in het onderwijs en in de kinderopvang. Het beroepsgeheim geldt ook voor begeleiders en hulpverleners van de reclassering en van justitiële (jeugd)inrichtingen, al maakt het gedwongen kader van het strafrecht in sommige gevallen een zekere inbreuk op de zwijgplicht.

De hierboven beschreven algemene zwijgplicht voor hulpverleners en begeleiders is niet specifiek opgenomen in een bepaalde wet, maar wordt afgeleid uit de privacybepalingen van het Europees Verdrag voor de Rechten van de mens en de fundamentele vrijheden (artikel 8) en uit de Grondwet (artikel 10). Deze bepalingen worden nog eens ondersteund door artikel 272 Wetboek van Strafrecht dat een verbod bevat op het verbreken van geheimen die aan de medewerker zijn toevertrouwd.

Specifieke zwijgplicht

Een aantal beroepsgroepen kent een specifieke zwijgplicht die is geregeld in een 'eigen' wet. Dit geldt bijvoorbeeld voor medisch hulpverleners, zoals artsen en verpleegkundigen. Zij vinden hun zwijgplicht in artikel 88 van de Wet op de beroepen in de individuele gezondheidszorg en in artikel 7:457 Burgerlijk Wetboek. Voor medewerkers in de jeugdzorg is de zwijgplicht specifiek geregeld in artikel 53 van de Wet op de jeugdzorg. Vertrouwensinspecteurs in het onderwijs kennen een eigen bepaling over de omgang met hun zwijgplicht in artikel 6 van de Wet op het onderwijstoezicht. De kinderopvang kent geen specifieke zwijgplicht.

Paradox van de geheimhoudingsplicht

Er doet zich bij de omgang met de zwijgplicht een zekere paradox voor. De zwijgplicht is hét instrument bij uitstek om ervoor te zorgen dat mensen naar de medewerker toe komen en ook bereid zijn om openlijk over hun zorgen te spreken. Ze mogen er immers op vertrouwen dat hun verhaal niet zomaar elders terecht komt. Maar een te rigide omgang met het beroepsgeheim kan tot gevolg hebben dat een ouder die dringend hulp nodig heeft, juist niet geholpen wordt omdat de medewerker meent dat hij vanwege zijn beroepsgeheim niet in mag grijpen.

Al met al is de omgang met het beroepsgeheim een vorm van evenwichtskunst: geheimhouding waar mogelijk, zorgvuldige doorbreking van het geheim waar nodig. De

meldcode biedt daarin een handreiking voor zover het gaat om signalen van huiselijk geweld of kindermishandeling.

Vragen van toestemming

Bij het verstrekken van gegevens van een ouder aan een ander, dus ook bij het doen van een melding aan het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling of aan het Steunpunt Huiselijk Geweld, geldt als hoofdregel dat de medewerker zich inspent om toestemming voor zijn melding te krijgen. De meldcode schetst daarvoor de werkwijze. Geeft de ouder zijn toestemming, dan kan een melding worden gedaan. Weigert de ouder ondanks de inspanning van de medewerker zijn toestemming, dan houdt het *niet* op, maar maakt de medewerker een *nieuwe afweging*.

NB1: De Wet bescherming persoonsgegevens bepaalt dat een kind vanaf zijn 16^e jaar zelf toestemming geeft aan een medewerker voor het verstrekken van zijn gegevens aan een ander (al dan niet in de vorm van het doen van een melding). De Wet op de jeugdzorg en de Wet inzake de geneeskundige behandelingsovereenkomst geven een kind dit recht zelfs al vanaf zijn 12^e jaar. Toch moet over een melding, als het gaat om een kind vanaf 12 of 16 jaar *die nog thuis woont*, ook gesproken worden met zijn ouders. Immers bij de melding worden doorgaans niet alleen gegevens over het kind verstrekt maar ook over zijn ouder(s).

NB2: Van het vragen van toestemming kan worden afgezien in verband met de veiligheid van het kind, van de medewerker of die van anderen.

Conflict van plichten

Zo oud als de zwijgplicht is ook de notie dat een medewerker door zijn beroepsgeheim in de knel kan komen. Er kunnen zich situaties voordoen waarin de medewerker alleen door te spreken het kind kan helpen, terwijl hij voor dit spreken geen toestemming krijgt. Er kan in dat geval sprake zijn van een *conflict van plichten*. De plicht om te zwijgen vanwege het beroepsgeheim, botst met de plicht om het kind te helpen juist door met een ander over hem te spreken. Het gaat dan altijd om een kind die zich in een ernstige situatie bevindt en die alleen kan worden geholpen door een ander bij de aanpak te betrekken.

In de (tucht)rechtspraak wordt in geval van een conflict van plichten erkend dat een medewerker, ook zonder toestemming van de ouder, over hem mag spreken. Uiteraard moet een dergelijk besluit om de zwijgplicht te doorbreken zorgvuldig worden genomen. Beantwoording van de volgende vijf vragen leidt doorgaans tot een zorgvuldige besluitvorming.

1. Kan ik door te spreken *zwaarwegende belangen van het kind behartigen*?
2. Is er een *andere mogelijkheid* om ditzelfde doel te bereiken zonder dat ik mijn beroepsgeheim hoeft te verbreken?
3. Waarom is het niet mogelijk om *toestemming van de ouder* te vragen of te krijgen voor het bespreken van zijn situatie met iemand die hem kan helpen?
4. Zijn de *belangen van het kind* die ik wil dienen met mijn spreken zo zwaar dat deze naar mijn oordeel opwegen tegen de belangen die de ouder heeft bij mijn zwijgen?
5. Als ik besluit om te spreken *aan wie moet ik dan welke informatie* verstrekken zodat het geweld of de mishandeling effectief kan worden aangepakt?

Bijlage IV Informatie over Bureau Jeugdzorg, BJZ

Wat is jeugdzorg?

Ieder kind heeft het recht om uit te groeien tot een gezonde en evenwichtige volwassene. Dat gaat niet altijd vanzelf. Soms is er hulp nodig voor het kind of de jongere, soms ook voor het hele gezin. Al die soorten hulp bij elkaar noemen we 'jeugdzorg'.

Bureau Jeugdzorg geeft toegang tot alle jeugdzorg in Nederland.

Wat is Bureau Jeugdzorg?

Kinderen en jongeren met problemen hebben recht op jeugdzorg

Op 1 januari 2005 is de nieuwe **Wet op de jeugdzorg** in werking getreden. Daarin is vastgelegd dat Bureau Jeugdzorg de toegangspoort is voor de gehele jeugdzorg. De medewerkers van Bureau Jeugdzorg beoordelen elk verzoek om hulp. Ze stellen vast welke zorg nodig is. Ze begeleiden kinderen, jongeren en ouders of verwijzen hen door naar andere hulpverleners.

Het belang van kinderen en jongeren staat in de hulpverlening van Bureau Jeugdzorg centraal. De Rechten van het Kind (www.derechtenvanhetkind.nl) en www.kinderrechten.nl en/of www.unhchr.ch) zijn ons uitgangspunt. Ieder kind moet de kans krijgen uit te groeien tot een evenwichtige volwassene. Bureau Jeugdzorg streeft naar een zo verantwoord mogelijke ontwikkeling en opvoedingssituatie. Zij proberen dit zo veel mogelijk samen met het kind of de jongere en de ouders te bereiken. De medewerkers BJZ geven aandacht waar het nodig is, bieden ondersteuning waar het kan en bescherming waar het moet.

De wettelijke taken van Bureau Jeugdzorg zijn:

- indicatiestelling;
- uitvoering van de taken van het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling;
- uitvoering van jeugdbeschermingsmaatregelen (voogdij, gezinsvoogdij);
- jeugdreclassering.

Bureau Jeugdzorg valt onder toezicht van de Inspectie Jeugdhulpverlening en wordt grotendeels gefinancierd met overheidssubsidies.

Hoe kan Bureau Jeugdzorg helpen?

Bureau Jeugdzorg helpt kinderen en jongeren tot 18 jaar bij het opgroeien en ouders bij het opvoeden.

Een kind of jongere kan in de problemen komen. En ouders weten zich soms geen raad met hun kinderen. Dan kan men terecht bij de medewerkers van Bureau Jeugdzorg. Zij geven aandacht, steun en bescherming aan kinderen, jongeren en hun ouders. Dat doen zij gratis en vertrouwelijk. Vaak is informatie of een advies al genoeg. Met een paar gesprekken kan men misschien al weer vooruit.

Bureau Jeugdzorg verwijst door naar andere zorgverleners

Als het probleem ingewikkeld is, heeft men misschien meer hulp nodig. Zij bespreken dan met de cliënt van welke steun men gebruik kan maken. In overleg met de cliënt schrijft de medewerker een 'indicatiebesluit'. Dit is een soort verwijsbrief die recht geeft op speciale zorg.

Bureau Jeugdzorg beschermt en houdt toezicht

Soms gaat het thuis echt mis. De rechter beslist dan dat een kind bescherming nodig heeft. Gezinsvoogden begeleiden het gezin dan bij de opvoeding. Dit is verplicht. Zij

houden ook toezicht. Zij kijken of het goed gaat met het kind of de jongere en of de situatie in het gezin verbetert.

Als een minderjarige in aanraking komt met de politie, krijgt hij of zij te maken met de jeugdreclassering. Ook de jeugdreclassering valt onder Bureau Jeugdzorg. Zij begeleiden kinderen en jongeren die met de politie en justitie in aanraking zijn gekomen. Zij gaan met hen mee naar de rechtbank en helpen hen om uit de problemen te komen en blijven. Kindermishandeling, verwaarlozing, seksueel misbruik: iedereen kan het vroeg of laat tegenkomen. Bij de buren, in de familie, op het spreekuur, in de klas of thuis. Wordt iemand zelf mishandeld, verwaarloosd of misbruikt? Dan kan diegene met BJZ bellen. Zij luisteren en helpen. Men kan met de medewerker van BJZ overleggen wat het beste gedaan kan worden. Hoe het beste gehandeld kan worden.

Bureau Jeugdzorg in de buurt

Hoofdlocaties

Bureau Jeugdzorg Gelderland
Velperweg 75,
6824 HH Arnhem
tel (026) 362 91 11
fax (026) 364 43 51
contact@bjzgelderland.nl
www.bjzgelderland.nl

Er zijn vijftien Bureaus Jeugdzorg in Nederland. Eén in elke provincie en één in elk van de drie grote steden in het gebied eromheen. Al deze Bureaus Jeugdzorg hebben meerdere kantoren in de hele regio. Er zit dus altijd een kantoor u in de buurt.

Bijlage V Advies & Meldpunt Kindermishandeling Informatie voor melders

Wat doet het AMK?

Als u vermoedt dat een kind wordt mishandeld kunt u het AMK om advies vragen of een melding doen.

Advies

U kunt bijvoorbeeld voor advies terecht bij het AMK om:

- een inschatting te maken van de problemen van het kind;
- te overleggen hoe u uw vermoedens met de ouders kunt bespreken;
- te overleggen welke hulp u het kind of de ouders kunt bieden.

Soms blijft het niet bij één adviesgesprek, maar zijn er meer contacten tussen u en het AMK over hetzelfde gezin. Het AMK kan u ondersteunen bij uw aanpak van een vermoedelijke situatie van kindermishandeling. Zo kunt u bijvoorbeeld een maatschappelijk werkende of vertrouwensarts vragen om u te helpen bij het voorbereiden van gesprekken met de ouders over uw zorgen.

Voor een adviesgesprek hoeft u de naam van het kind en van het gezin niet te noemen. Het AMK legt geen persoonsgegevens over het gezin vast. Als u dat wilt, kunt u ook uw eigen naam en functie achterwege laten.

U blijft verantwoordelijk

Na een adviesgesprek onderneemt het AMK géén actie in de richting van het kind of het gezin. U blijft als adviesvrager zelf verantwoordelijk voor het, al dan niet bieden van hulp.

Melding

Ziet u, eventueel na een adviesgesprek, geen kans om zelf iets met uw vermoedens van kindermishandeling te doen, dan kunt u een melding doen. Want iedereen die vermoedt dat een kind wordt mishandeld, verwaarloosd of seksueel misbruikt, heeft het recht om zijn vermoedens bij het AMK te melden: een leerkracht, een huisarts, een politiefunctionaris of bijvoorbeeld een buurman.

Nadat een geaccepteerde melding stelt het AMK een onderzoek in naar de gezinssituatie van het kind. Blijkt het kind inderdaad in de knel te zitten, dan organiseert het AMK hulp, zodat de situatie voor het kind verbetert. Het AMK biedt zelf geen hulp, maar zorgt er wel voor dat de noodzakelijke hulp in gang wordt gezet. Het onderzoek en de keuze van hulpverlening gebeurt zoveel mogelijk in overleg met de ouders.

In ernstige gevallen kan het AMK de kindermishandeling melden aan de Raad voor de Kinderbescherming, zodat de procedure voor een kinderschermingsmaatregel in gang kan worden gezet. Het AMK doet dit alleen als hulpverlening niet voldoende wordt geacht om de situatie voor het kind te verbeteren of als de ouders niet bereid zijn om de noodzakelijke hulp te accepteren.

Het AMK doet aangifte bij de politie als het AMK vermoedt dat een ernstig strafbaar feit is gepleegd en dat onderzoek van de politie noodzakelijk is voor de veiligheid van het kind. Na een melding is het AMK verantwoordelijk voor het onderzoek en voor het in gang zetten van de stappen die daarna moeten volgen.

Voor het doen van het onderzoek heeft het AMK uiteraard informatie nodig, zoals uw eigen naam, functie en adres en de naam en het adres van het kind, voor zover deze gegevens bij u bekend zijn.

Wat gebeurt er met uw informatie?

Uitgangspunt is dat het AMK zoveel mogelijk openheid biedt in de richting van de ouders: over de melder, de inhoud van de melding en over de uitkomsten van het onderzoek. Alleen als het echt niet anders kan, wordt er buiten de ouders om gesproken en gehandeld.

Meldrecht en beroepsgeheim

Veel beroepskrachten hebben een geheimhoudingsplicht of een beroepsgeheim ten opzichte van hun cliënten. De Wet op de jeugdzorg geeft deze beroepskrachten echter in geval van een vermoeden van kindermishandeling een meldrecht. Dit meldrecht betekent dat(ook)alle beroepskrachten met een geheimhoudingsplicht -een arts, een hulpverlener, een geestelijke of een politiefunctionaris- het recht hebben om een vermoeden van kindermishandeling bij het AMK te melden. Voor deze melding hebben zij geen toestemming nodig van de ouders of het kind. Artsen doen er goed aan ook de 'meldcode voor medici inzake kindermishandeling' van de KNMG te raadplegen.

Informanten

Tijdens het onderzoek benadert het AMK beroepskrachten om op die manier meer informatie te krijgen over het kind en zijn gezinssituatie. Het AMK noemt deze verschaffers van informatie 'informanten'.

Het meldrecht geeft beroepskrachten met een geheimhoudingsplicht ook het recht om informatie over een kind te verstrekken als het AMK daar in het kader van een onderzoek om vraagt.

Anoniem blijven

Uiteraard willen de ouders meestal weten van wie de melding afkomstig is en met welke informanten tijdens het onderzoek is gesproken. Ouders die niet te horen krijgen wie de melder is, steken vaak veel energie in het achterhalen van de identiteit van de melder. Mede daarom wil het AMK graag zo open mogelijk met meldingen omgaan. Soms is dat echter niet verstandig. Daarom hebt u op grond van wettelijke regels in onderstaande gevallen het recht om anoniem te blijven ten opzichte van het gezin.

Bent u een beroepskracht die vanuit zijn functie met het gezin te maken heeft, zoals een docent, een huisarts of een maatschappelijk werker, dan kunt u alleen in bijzondere gevallen anoniem blijven. Namelijk alleen als bekendmaking van uw naam:

- een bedreiging vormt of kan vormen voor het kind of voor andere (minderjarige) kinderen in het gezin of
- een bedreiging vormt of kan vormen voor uzelf of voor uw medewerkers of
- uw vertrouwensrelatie met het gezin verstoort of kan verstoren.

Wanneer met u is afgesproken dat u anoniem blijft voor het gezin, dan zorgt het AMK ervoor dat uw informatie zodanig in het dossier wordt opgeslagen, dat de ouders ook uit het dossier uw identiteit niet kunnen achterhalen. Melders en informanten kunnen niet anoniem blijven ten opzichte van het AMK. In principe worden zulke meldingen niet in behandeling genomen.

Informatie voor melders

Als beroepskracht krijgt u soms of regelmatig te maken met kinderen van wie u vermoedt dat zij thuis mishandeld worden. Het kan ook zijn dat u bent benaderd door het AMK om informatie te geven over een kind.

Inzage, wijziging en afschrift van het dossier

U kunt het AMK verzoeken om u inzage te geven in het dossier voor zover het dossier over u als melder of informant gaat. Op die manier kunt u nagaan of de informatie die u hebt gegeven correct is vastgelegd. Als blijkt dat deze informatie niet juist is, dan kunt u het AMK verzoeken deze gegevens te wijzigen, aan te vullen of te verwijderen.

Als u dat wilt, kunt u ook een kopie van de stukken uit het dossier krijgen die op u betrekking hebben.

Bewaren van het dossier

Het AMK is wettelijk verplicht het dossier over het kind en zijn gezin tien jaar te bewaren of te bewaren totdat het jongste kind uit het gezin achttien jaar wordt. Dit betekent dat ook de informatie die u hebt gegeven gedurende deze periode bewaard blijft.

Blijkt uit het onderzoek van het AMK, dat er geen sprake is van kindermishandeling, dan vernietigt het AMK alle gegevens meteen nadat het onderzoek is afgerond.

Soms levert het onderzoek te weinig gegevens op om te kunnen beoordelen of er wel of niet sprake is van kindermishandeling. In die gevallen wordt het dossier bewaard.

Informatie aan de melder

Het AMK is verplicht om u als de melder te informeren over de stappen die zijn gezet om de situatie voor het kind te verbeteren. Daarbij geldt als regel dat de mate, waarin u bent betrokken bij het gezin bepalend is voor de hoeveelheid informatie die het AMK u kan verstrekken.

Klacht indienen

Bent u van mening dat u onzorgvuldig bent behandeld door het AMK, dan kunt u een klacht indienen bij de klachtencommissie. Op uw verzoek zal het AMK u informeren over bereikbaarheid en werkwijze van de klachtencommissie. Over het algemeen is het verstandig om eerst te proberen uw ongenoegen met de leidinggevende van het AMK te bespreken en pas een klacht in te dienen als dit gesprek onvoldoende resultaat heeft.

Advies- en Meldpunt Kindermishandeling

Landelijk advies- en meldnummer: 0900 - 123 123 0 (€ 0,05 p.m.)

www.amk-nederland.nl

Bijlage VI Het Centrum voor Jeugd en Gezin, CJG³

Inleiding

Het Internationale Verdrag van de Rechten van het Kind biedt elk kind het recht om gezond en veilig op te groeien. Dit is een brede maatschappelijke opdracht waar we als professionals samen voor staan. De vele goede basisvoorzieningen ondersteunen jeugdigen en ouders bij het opgroeien en opvoeden. Het CJG bundelt deze krachten, zodat optimaal samengewerkt kan worden in het belang van jeugdigen en opvoeders.

Rol gemeente

Gemeenten zijn verantwoordelijk voor het realiseren van een CJG. Dat houdt in dat gemeenten de regie voeren over het realiseren van een CJG en afspraken maken met partijen die lokaal de uitvoering verzorgen. Kleine(re) gemeenten kunnen ervoor kiezen regionaal samen te werken.

Doelen

Het CJG stimuleert een positief opvoed- en opgroei-klimaat voor jeugdigen. Medewerkers doen dit samen met ouders, mede-opvoeders en collega-professionals.

Het CJG is een laagdrempelige ontmoetingsplek in de buurt en dichtbij ouders en jeugdigen. Zij kunnen daar terecht voor informatie, advies en hulp bij vragen over opgroeien en opvoeden. Je loopt binnen met een vraag en weer naar buiten met een antwoord.

De doelen van het CJG zijn:

- Het bevorderen van de algemene gezondheid, een optimale opvoeding en een brede ontwikkeling van alle jeugdigen;
- Voorkomen van problemen bij gezondheid, ontwikkeling, opgroeien en opvoeden;
- Vroegtijdig inzetten of mobiliseren van effectieve steun of hulp bij problemen die een belemmerende invloed kunnen hebben op een gezonde en veilige ontwikkeling.

Het CJG bouwt voort op reeds bestaande contacten van ouders en jeugdigen met basisvoorzieningen, zoals consultatiebureau, kinderopvang en school. Het CJG benut de bestaande netwerken die er rond het gezin en in de wijk zijn. Het is dus geen nieuwe voorziening, maar bundelt bestaande krachten en breidt die, waar wenselijk en mogelijk, uit.

Uitgangspunten

Belangrijke uitgangspunten in de werkwijze van het CJG zijn:

- Het kind staat centraal en niet het belang van de organisatie. Dit betekent dat ook ouders en jeugdigen zelf bij hun hulpverleningstraject betrokken worden.

De opdrachten voor het CJG

De partners van het CJG hebben gezamenlijk de volgende opdrachten:

1. Het realiseren van een dekkend basisaanbod van informatie, voorlichting en algemene en preventieve opgroei- en opvoedsteun voor ouders en jeugdigen;

³ Jeugd en Gezin, Den Haag, Special "Professionals in het Centrum voor Jeugd en Gezin", Samenwerken in het belang van jeugdigen en opvoeders.
Ministerie Jeugd en Gezin

2. Het waarborgen van een sluitende keten van zorg, zodat risico's en problemen rond gezondheid, ontwikkeling, opgroeien en opvoeden tijdig en effectief worden gesignaleerd en aangepakt.

Bij de start van de plannen om CJG's op te zetten in de gemeenten is een basismodel gepresenteerd, waarin de taken genoemd staan die minimaal uitgevoerd moeten worden. Dit betreft taken uit het basistakenpakket uit de jeugdgezondheidszorg, preventieve taken uit de WMO en aansluitingstaken gericht op onderwijs (bijvoorbeeld een Zorg en Adviesteam) en de geïndiceerde jeugdzorg (bijvoorbeeld met Bureau Jeugdzorg). Clustering van deze taken en de verwachtingen die zijn geïnventariseerd bij ouders en jeugdigen leiden tot een viertal kerntaken.

Kerntaken

De kerntaken voor de professionals in het CJG luiden:

1. Signaleren, analyseren en indien nodig, leiden naar (gespecialiseerde) hulp;
2. Ondersteunen en dienstverleners: voorlichting, advies, informatie en hulp;
3. Integrale zorg organiseren;
4. Monitoren, screenen en vaccineren.

Bij het uitvoeren van deze taken richt de professional zich op de gehele populatie van ouders en jeugdigen, maar ook op de populatie met bepaalde risicokenmerken en individuele jeugdigen en gezinnen met vastgestelde problematiek.

Professionals in het CJG

Voor het uitvoeren van deze kerntaken zijn professionals uit verschillende disciplines verantwoordelijk:

- Jeugdartsen
- Jeugdverpleegkundigen
- Doktersassistenten/consultatiebureau assistenten
- Gedragswetenschappers (psychologen en (ortho)pedagogen)
- (School)maatschappelijk werkers

Meestal zijn deze professionals in dienst van een Thuiszorgorganisatie, GGD, Welzijnsorganisatie of een instelling voor maatschappelijke dienstverlening. Soms ook van Bureau Jeugdzorg, een jeugdzorg instelling of onderwijsinstelling. Dit is afhankelijk van de manier waarop een gemeente de aansluitingstaken met jeugdzorg en Zorg- en Adviesteams heeft vormgegeven.

Naast de zogeheten kernpartners kan een gemeente zelf bepalen welke andere organisaties nog opgenomen worden in het CJG of die met het CJG verbonden worden. Voorbeelden zijn de Kraamzorg, Verslavingszorg, Kinderopvang, Jeugd- en jongerenwerk, Sportverenigingen, de Jeugd-ggz, etcetera.

De verandering

In het CJG wordt ingezet op meer preventie en meer samenhang tussen verschillende vormen van dienstverlening en hulpverlening. Het resultaat is dat ouders en/of jeugdigen eerder en beter geholpen worden, tevreden zijn over de bereikbaarheid, toegankelijkheid en bejegening en het daadwerkelijke aanbod van diensten en hulp. Wat betekent dit voor de partners in het CJG, gezien de twee opdrachten:

- Het realiseren van een dekkend (basis)aanbod
- Het waarborgen van een dekkende keten

Van belang is om elkaar sneller te vinden en optimaal gebruik te maken van elkaars expertise. De samenwerking kan zo worden geïntensiveerd en verbeterd. Een gezamenlijk ontwikkeld werkproces vereist praktische samenwerking tussen bijvoorbeeld jeugdverpleegkundigen, maatschappelijk werkers en gedragsdeskundigen en andere disciplines. Door samen te overleggen hoe je werkt, hoe je je cliënten benadert en afspraken maakt over bijvoorbeeld terugkoppeling, kun je bevorderen dat je dezelfde taal spreekt en dat werkwijzen met elkaar overeen komen. Hiervoor is nodig dat je voor elkaar openstaat, wilt leren van elkaar en elkaars expertise respecteert en kunt/wilt benutten.

Door de eigen expertise duidelijk uit te dragen en die van de ander te erkennen, wordt de gezamenlijke kracht groter en de hulp- en dienstverlening effectiever.

Openheid en vertrouwen tussen disciplines zijn belangrijk voor een optimaal functioneren in/van het CJG.

Vereiste competenties voor de professional

Welke competenties hebben de professionals in het CJG nodig om de meerwaarde van het CJG waar te maken? Het gaat hierbij om kennis, vaardigheden en houdingsaspecten die iemand moet hebben om zijn taken en verantwoordelijkheden adequaat te kunnen uitvoeren.

Bij de competenties wordt onderscheid gemaakt in:

- Competenties die betrekking hebben op de doelen van het CJG
- Competenties die verwijzen naar de kerntaken van het CJG

De competenties in relatie tot de doelen zijn onder te verdelen in vijf clusters:

1. *Vraaggericht werken*

De professional gaat uit van de wensen, behoeften en vragen van de jeugdigen en opvoeders op het gebied van opgroeien en opvoeden. Het kan gaan om individuele vragen en om collectieve vragen.

2. *Klantversterkend werken*

De professional ondersteunt mensen om zelf een oplossing te vinden voor hun problemen. Er wordt een beroep gedaan op de eigen kracht.

3. *Omgevingsgericht werken*

De professional is gericht op de omgeving en leefwereld van de cliënt en betreft maatschappelijke ontwikkelingen bij zijn/haar initiatieven.

4. *Samenwerkingsgericht werken*

Bij het effectief samenwerken gaat het om vertrouwen tussen professionals, over kennis over elkaars beroep en organisatie en om eenduidigheid in taal. Hij/zij is actief in netwerkverbanden en samenwerkingsverbanden in de keten.

5. *Werken in een netwerkorganisatie*

De CJG-professional draagt de visie van het CJG uit, weet waar het CJG voor staat en draagt de manier van werken met jeugdigen en ouders uit.

De competenties in relatie tot de kerntaken zijn voor elke professional verschillend. Zij werken vanuit verschillende disciplines met een eigen beroepsgerelateerde vakinhoud. Deze zijn opgenomen in de verschillende bestaande beroepsprofielen en worden derhalve hier niet allemaal genoemd.

Spelregels Privacy Centrum Jeugd en Gezin, CJG

1. Ga zorgvuldig om met cliëntgegevens

- Niet meer dan noodzakelijk
- Feitelijk
- Status vermelden van oordelen, meningen en hypothesen
- Bron vermelden als de informatie van een ander afkomstig is
- Diagnoses alleen als ze afkomstig zijn van deskundigen
- Let op actualiteit van gegevens.

2. Vraag toestemming voor overleg met en het verstrekken van gegevens aan anderen buiten je eigen afdeling of instelling

- Leg uit waarom en met wie je gegevens wilt delen
- Vraag om een reactie (wat vindt u daarvan?)
- Ga in gesprek over mogelijke vragen, twijfels en bezwaren
- Indien akkoord, leg de toestemming vast in het dossier

3. Als het vragen van toestemming niet mogelijk is vanwege de veiligheid of als de toestemming niet wordt gegeven, kom dan tot een besluit aan de hand van de volgende vragen (conflict van plichten⁴)

- Welk zwaarwegend belang van de cliënt wil ik dienen?
- Is het niet mogelijk om dit belang te dienen zonder gegevens te verstrekken?
- Kan ik echt geen toestemming krijgen of vragen?
- Wegen de belangen die de cliënt heeft bij mijn spreken zwaarder dan de belangen van de cliënt bij mijn zwijgen?
- Als ik besluit te spreken, welke informatie heeft de ander dan nodig om de cliënt te beschermen

Aandachtspunten

- *Voer altijd collegiaal overleg over een dergelijk besluit en vraag zo nodig ook advies (op basis van anonieme cliëntgegevens) aan het AMK*
- *Leg een besluit over het verstrekken van cliëntgegevens zonder toestemming van de cliënt zorgvuldig vast in het dossier*
- *Wees zo open mogelijk over het besluit ten opzichte van de cliënt.*

4. Volg in geval van vermoedens van kindermishandeling of huiselijk geweld de stappen van de meldcode

- Signalen in kaart brengen
- Collegiaal advies en/of advies van het AMK of het SHG
- Gesprek met cliënt
- Wegen van de ernst en de risico's
- Beslissen: zelf hulp bieden en/of organiseren of een melding doen

⁴ Het wettelijk meldrecht AMK geeft alle beroepskrachten het recht om een vermoeden van kindermishandeling te melden bij het AMK en om vragen van het AMK te beantwoorden, zo nodig zonder toestemming van ouders.

5. Neem een jeugdige op in de verwijsindex als er risico's zijn op een bedreigde ontwikkeling naar volwassenheid

- Bespreek zo spoedig mogelijk -bij voorkeur vooraf- de risico's en het doel van het opnemen in de verwijsindex met de ouder en de jongere
- Voor het opnemen in de verwijsindex is geen toestemming van de ouders of de jeugdige vereist
- Voor het overleg na de 'match' gelden de 'gewone' regels zoals beschreven onder 2 en 3

6. Positie van ouder en kind

- Tot 12 jaar: toestemming vragen en uitoefenen van rechten door wettelijk vertegenwoordiger
- Tussen 12 en 16 jaar: toestemming vragen en uitoefenen van rechten door wettelijk vertegenwoordiger en jeugdige
- Vanaf 16 jaar: toestemming vragen aan jeugdige en uitoefening rechten door jeugdige zelf.

Bijlage VII De Verwijsindex, Verino

De verwijsindex⁵ is een onderdeel van het Beleidsprogramma voor Jeugd en Gezin: 'Alle kansen voor alle kinderen'. Daarin krijgt de samenwerking tussen hulpverleners, de Centra voor Jeugd en Gezin en de Zorg- en Adviesteams vorm. De verwijsindex ondersteunt die samenwerking door risicosignalen van hulpverleners over jongeren uit heel Nederland bij elkaar te brengen. Zo kunnen hulpverleners eenvoudig en in een vroeg stadium contact met elkaar opnemen voor betere hulp aan jongeren.

Om jongeren goed te kunnen helpen, is een soepele samenwerking noodzakelijk tussen alle partijen in de jeugdketen. De jeugdketen bestaat uit een groot aantal instanties en professionals, die echter te vaak langs elkaar heen werken. Er vindt regelmatig onvoldoende afstemming plaats, waardoor de jeugdhulpverlening per saldo tekortschiet. Soms komt dat, omdat organisaties uit verschillende disciplines komen, soms doordat jongeren naar een andere gemeente verhuizen.

Verino is net als de andere verwijsindexen in Nederland gekoppeld aan de landelijke verwijsindex. Dit betekent dat bij verhuizing naar een andere regio of provincie de hulpverlening niet helemaal opnieuw hoeft te beginnen. In overleg met ouders/jeugdige wordt in de nieuwe woonplaats zo snel mogelijk weer de juiste hulp geboden.

Voor het registreren in de verwijsindex wordt op vijf verschillende leefgebieden een aantal problemen genoemd die schadelijk/belemmerend zijn en/of bedreigend kunnen zijn voor de ontwikkeling van de jeugdige (0 tot 23 jaar).

Die leefgebieden zijn:

- Materiële omstandigheden;
- Gezondheid;
- Opvoeding & Gezinsrelaties;
- Onderwijs & Werk;
- Sociale omgeving buiten het gezin en de school.

Hoe werkt de verwijsindex voor professionals?

1. Een professional maakt zich zorgen over een jongere en registreert dit in de Verwijsindex.
2. Wanneer een tweede professional dezelfde jongere in de verwijsindex registreert, dan krijgen beide professionals hiervan bericht. Er is dan sprake van een 'match'.
3. Beide professionals ondernemen nu actie om de hulp aan de jongere op elkaar af te stemmen.
4. De gezamenlijke afspraken worden geformuleerd met een afstemmingsformulier. Uiteraard wordt een jongere pas geregistreerd wanneer dit besproken is met de ouders (voor kinderen t/m 15 jaar) of de jongere zelf (vanaf 16 jaar).
5. Het systeem geeft géén inzicht in dossierinformatie (WAT) over de jongere maar (DAT) er zorgen zijn over de jongere. De informatie die wel in het systeem staat – naam, geboortedatum en geslacht – is overigens alleen in te zien door professionals van de deelnemende organisaties nadat men een registratie heeft gedaan over de

⁵ Ministerie van Jeugd en Gezin
Website Regio Noord Veluwe

betreffende jongere. De betreffende professionals wisselen natuurlijk wel inhoudelijke informatie over de jongere uit tijdens het overleg om de hulp op elkaar af te stemmen. Dit wordt echter niet vastgelegd in de verwijfsindex maar in het eigen dossier van de professionals.

Privacy en de Verwijfsindex

Alle betrokkenen moeten erop kunnen vertrouwen dat met de gegevens in de verwijfsindex zorgvuldig wordt omgegaan. Met een aantal maatregelen is een zorgvuldige omgang van persoonsgegevens gewaarborgd. Denk hierbij aan een wettelijke grondslag voor het gebruik van de Verwijfsindex, een adequaat niveau van beveiliging en het zorgvuldig vastleggen van gegevens over de verwerking van persoonsgegevens in de Verwijfsindex.

Wet bescherming persoonsgegevens

Omdat in de verwijfsindex persoonsgegevens worden verwerkt, moet de verwijfsindex voldoen aan de eisen die de wet- en regelgeving daaraan stelt. De Wet bescherming persoonsgegevens (Wbp) geeft regels voor een zorgvuldige omgang met de persoonsgegevens. In die wet staat wat de rechten zijn van iemand van wie persoonsgegevens worden gebruikt en wat de plichten zijn van de instanties of bedrijven die gegevens gebruiken.

Een rechtvaardig doel om te melden in de verwijfsindex is:

- Een vermoeden van belemmering in ontwikkeling voor welbepaalde, uitdrukkelijk omschreven en gerechtvaardigde doeleinden.

De Wbp stelt eisen aan de verwerking van persoonsgegevens.

Een organisatie:

- mag persoonsgegevens alleen verzamelen en verwerken als daar een goede reden voor is of als de betrokken burger toestemming heeft gegeven voor het gebruik van zijn gegevens;
- mag niet meer gegevens verwerken dan strikt noodzakelijk is voor het doel waarvoor ze zijn verzameld; mag de gegevens niet langer bewaren dan noodzakelijk is;
- moet passende technische en organisatorische maatregelen treffen om de gegevens te beschermen; moet de verwerking in veel gevallen melden (zie hieronder);
- moet de betrokken burger in principe altijd informeren over de gegevensverwerking.

Het College bescherming persoonsgegevens (Cbp) controleert of bedrijven en instanties zich aan de Wbp houden.

Leeftijdsgrens van 12 jaar en van 16 jaar

Is de jeugdige nog geen 12 jaar, dan moet de professional diens wettelijk vertegenwoordiger informeren. Gaat de melding over een jeugdige tussen 12 en 16 jaar, dan moet de professionals de wettelijk vertegenwoordiger en de jeugdige informeren. Betreft de melding een jeugdige vanaf 16 jaar, dan hoeft de professional alleen de jeugdige te informeren.

Is een jeugdige vanaf 12 jaar naar het oordeel van de professional wilsonbekwaam, dan mag de wettelijk vertegenwoordiger (zo mogelijk samen met de jeugdige) zijn rechten uitoefenen.

Recht van inzage, correctie en verzet

De jongere en zijn of haar ouders worden geïnformeerd over opname van een melding in de Verwijsindex. Als de ouders of de jongere de gegevens willen inzien, dan kan dat. De ouder en/of jeugdige heeft het recht op correctie (=verbeteren, aanvullen, verwijderen en/of afschermen als de gegevens niet juist, onvolledig of niet ter zake doende zijn) Artikel 19 en 20. Dit alles conform de Wet bescherming persoonsgegevens, Wbp. Ze nemen daarvoor contact op met de toezichthouder uit de gemeente waar de melding is gemaakt.

Verwijdering of afscherming van meldingen

Een melder kan op grond van artikel 17 zijn melding op ieder moment zelf verwijderen als hij meent dat het risico niet langer aanwezig is.

De melding wordt automatisch verwijderd:

- twee jaar na de invoering
- als de jeugdige 23 jaar wordt
- als de jeugdige overlijdt

Verwijdering heeft tot gevolg dat de melding niet meer tevoorschijn komt bij een nieuwe melding.

Wanneer ben je meldingsbevoegd?

Om meldingsbevoegd te zijn moet er:

- Een convenant afgesloten zijn waarin de afspraken rondom doelen, rollen, bevoegdheden, verantwoordelijkheden, samenwerking, waarborging van privacy (rechten van ouders en of jongere) en hoe om te gaan met informatie (tbv plan van aanpak), zijn vastgelegd.
- Meldingsbevoegden moeten professionals zijn uit de genoemde organisaties, zij krijgen een niet-vrijblijvend meldrecht.
- Voor het doen van een registratie moeten criteria worden vastgesteld en moeten professionals een afweging maken.

Het convenant bepaalt dat binnen een instelling de meldingsbevoegden worden aangewezen.

De tekst van het convenant en die van de concept-wettekst spreken van een bevoegdheid tot het doen van een melding, niet van meldplicht. Dit om de eigen inschatting en afweging van de professional die overweegt een melding te doen, te benadrukken. Maar de samenwerkingsafspraken in dit convenant zijn niet vrijblijvend. Meent een professional vanuit zijn professionele inschatting dat de jeugdige risico's loopt die een bedreiging kunnen vormen in zijn ontwikkeling, dan mag van hem worden verwacht dat hij uit een oogpunt van zorgvuldig handelen ten opzichte van de jeugdige, een registratie doet.

MELDCRITERIA Verwijsindex, Verino

Conform de Wet op de Jeugdzorg (concepttekst) kan een meldingsbevoegde een jeugdige in elk geval melden in de Verwijsindex indien hij/zij vermoedt dat:

- a. de jeugdige fysiek of psychisch wordt mishandeld of verwaarloosd (bijv. kindermishandeling);
- b. de jeugdige meer of andere dan bij zijn leeftijd normaliter voorkomende psychische problemen heeft, waaronder verslaving aan alcohol, drugs of kansspelen;

- c. de jeugdige meer of andere dan bij zijn leeftijd normaliter voorkomende behorende opgroei- of opvoedingsproblemen heeft (bijv. patroon van negativisme, opstandig, ongehoorzaam en vijandig problematisch);
- d. de jeugdige zwanger is en minderjarig;
- e. de jeugdige veelvuldig verzuimt van school of opleiding of niet gemotiveerd is om een startkwalificatie voor de arbeidsmarkt te behalen;
- f. de jeugdige niet gemotiveerd is om door (legale) arbeid in zijn eigen levensonderhoud te voorzien;
- g. de jeugdige meer of andere dan bij zijn leeftijd normaliter voorkomende financiële problemen heeft (bijv. door gebruik mobiele telefoon in financiële nood raken);
- h. de jeugdige geen vaste woon- of verblijfplaats heeft (bijv. zwerft rond op straat, kan geen woonruimte vinden en kan niet terugvallen op ouders; gezin waar kind uit komt is uit huis gezet, waardoor jeugdige zich veelvuldig van ene onzekere verblijfplaats naar andere begeeft);
- i. de jeugdige een gevaar is voor anderen door fysiek of psychisch geweld of ander intimiderend gedrag (bijv. regelmatig alleen of met anderen iemand bedreigen, afpersen medescholier, loverboys);
- j. de jeugdige zich inlaat met strafbare feiten (bijv. diefstal, vandalisme, geweldpleging, loverboy-praktijken);
- k. de ouders van de jeugdige de verzorging of opvoeding van de jeugdige om wat voor reden dan ook niet aan kunnen (bijv. echtscheiding, overlijden van partner, gezondheids- of psychische problemen van ouders en financiële nood leidend tot belemmeringen in het adequaat opvoeden).

Do's en Don'ts bij het gesprek over de verwijfsindex met ouders en/of jongeren

Vooraf:

Binnen de organisatie moet duidelijk geregeld zijn welke professionals geautoriseerd zijn om een zorg te registreren in de verwijfsindex en bij wie je in jouw organisatie terecht kunt, als je vragen hebt over het werken met de verwijfsindex.

Het is belangrijk om op de hoogte te zijn van de meldingscriteria zoals benoemd door je eigen organisatie en van de richtlijnen met betrekking tot privacy.

Om een registratie in de verwijfsindex bespreekbaar te maken moet je van tevoren zelf goed op de hoogte zijn van de inhoud en werkwijze van de verwijfsindex.

Je kunt dan tijdens het gesprek vragen van ouders/jongeren over de verwijfsindex beantwoorden. Denk bijvoorbeeld aan:

- In de verwijfsindex registreer je alleen DAT je zorgen hebt, niet WAT je zorgen zijn.
- Alleen iemand die een zorg registreert over een kind of jongere, heeft toegang tot het systeem. Bovendien is het een beveiligd systeem, dus niet iedereen kan zomaar in het systeem kijken.
- Als er een match ontstaat wordt er samengewerkt door de betrokken professionals, waardoor er 1 plan van aanpak voor hulp voor het kind en/of het gezin kan worden gemaakt.
- De professionals maken afspraken over de termijn waarbinnen het plan van aanpak wordt gemaakt.
- Ouders/jongere hebben recht op inzage, correctie, kopie van hun gegevens in de verwijfsindex en kunnen bezwaar maken tegen opname in de verwijfsindex.

Tips bij het communiceren over de verwijsindex

- Bereid je goed voor op het gesprek, zodat je helder en duidelijk kunt zeggen wat je wilt zeggen.
- Het doel van het gesprek moet duidelijk zijn voor de ouder en/of de jongere.
- Het is belangrijk om het doel van het gesprek vast te houden, overigens zonder star te worden.
- Houd de regie vast in het gesprek.
- Je hoeft geen toestemming te vragen voor een registratie in de verwijsindex, maar je kunt volstaan met meedelen/informeren dat je gaat registreren in de verwijsindex.
- Check bij de ouder en/of de jongere of jouw zorg duidelijk is. Lees eventueel samen de folder en/of brief door.
- Het is essentieel om de ouders en/of de jongere mee te nemen in je zorg, waardoor er een gezamenlijk gedeelde zorg ontstaat.
- Probeer zo mogelijk de ouders en/of de jongere te betrekken bij het plan van aanpak.
- Woorden als het "melden" kunnen weerstand oproepen bij de ouders en/of de jongere. "Melden" wordt vaak geassocieerd met het AMK en/of de Raad voor de Kinderbescherming. Andere zinnen of woorden kunnen zijn:
 - Ik zet het in een systeem waar anderen ook hun zorg in kunnen zetten.
 - Ik registreer het in een systeem, waardoor ik goed kan samenwerken met andere hulpverleners die zich zorgen maken over je kind en die dit ook in het systeem hebben gezet.
 - Er is een computerprogramma waar onze organisatie bij is aangesloten. Daar kan ik registreren dat ik zorg heb over... . Wanneer anderen zich ook zorgen maken, dan maken we samen met u een plan waardoor wij u kunnen helpen.
 - Ik zet de naam van uw kind in de computer. Wanneer een andere hulpverlener of leerkracht dat ook doet, dan kunnen we samen zoeken wat het beste is voor uw kind. Het is voor mij en ik denk ook voor u fijn om te weten wie zich allemaal zorgen maakt over uw kind.
- Stem je woordkeus af op het niveau van de ouder en/of de jongere.
- Schets de aanleiding en het doel van het gesprek.
- Stel de boodschap dat je het kind gaat melden/registreren in de verwijsindex niet te lang uit.
- Onderschat niet de emotionele lading van deze boodschap.
- Vang de emoties op: geef gevoelsreflecties. Hierdoor voelt de ander zich gezien en geef je erkenning aan het gevoel van je gesprekspartner. Dit betekent echter niet dat je de boodschap verandert: je boodschap is dat je registreert in de verwijsindex en dat blijft zo.
- Licht eventuele argumenten toe waarom je het in de verwijsindex gaat registreren.
- Vang (eventuele) emoties die zich kunnen voordoen naar aanleiding van de door jou genoemde argumenten op door middel van samenvattingen van de emoties. Vermijd een discussie over de inhoud.
- Bespreek hoe het nu verder gaat. Doe dit pas als de ouder/jongere in staat is verder te gaan.
- Overhandig de folder/brief en wijs ouders/jongere op hun rechten.
- Bespreek (eventueel) hoe ouders/jongere betrokken kunnen worden bij het plan van aanpak.
- Rond het gesprek af met een samenvatting van de gemaakte afspraken.

Vaardigheden met betrekking tot communicatie (algemeen)

- Echtheid
- Empathie
- Acceptatie – stel je niet veroordelend op
- Hanteer een actieve en open luisterhouding
- Stel open vragen en vraag door
- Samenvatten van gevoel
- Samenvatten van inhoud
- Feedback geven op wat je ziet/hoort
- Stiltes

Dossiervorming

Een casus is meestal niet te beoordelen op een momentopname. In een paar maanden tijd kan er veel gebeuren in een gezin en kan een situatie verergeren.

Belangrijk is dat professionals zich bewust zijn dat dossiervorming mede daarom belangrijk is. Het is de basis van de professionele afweging om wel of niet te registreren.

Door dossiervorming kan je zelf de ontwikkelingen in een gezin/casus volgen, kan je ouders meenemen in je zorg, vergeet je bepaalde incidenten niet en is continuïteit van zorg gewaarborgd als je bijv. ziek wordt en je collega jouw casus overneemt.

Dossiervorming is opschrijven van “dat wat je ziet/hoort en wat je zegt”.

De verwijsindex is een instrument en vervangt niet het dossier van de professionals.

Bijlage VIII Communicatie

Gesprek met kinderen

Ook als een leerling nog jong is, is het van belang dat de medewerker het gesprek met hem aangaat, tenzij dat vanwege zijn jeugdige leeftijd echt niet mogelijk is of als het te belastend voor hem is. De medewerker beoordeelt zelf of een gesprek zinvol en mogelijk is, zo nodig in overleg met een collega of met het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling.

NB: Het kan van belang zijn om een kind even alleen te spreken zonder dat de ouders daarbij aanwezig zijn, zodat de leerling zich vrij kan uiten. De medewerker hanteert hiervoor de regels die binnen de school van toepassing zijn. Als uitgangspunt geldt dat de ouders hierover vooraf behoren te worden geïnformeerd. Maar in verband met de veiligheid van de leerling, van de medewerker of die van anderen, kan ook in deze sector worden besloten om toch een eerste gesprek met de leerling te voeren zonder dat de ouders hierover van te voren worden geïnformeerd.

Kindermishandeling aanpakken is een zaak van volwassenen

Het doel van een gesprek met een leerling is het ondersteunen en het laten uiten van gevoelens en gedachten van de leerling. Het doel van een gesprek is *niet* om via de leerling de situatie te onderzoeken. De leerling is het slachtoffer en kan hierdoor in een onveilige situatie geraken of kan gaan worstelen met loyaliteit ten opzichte van de ouder. Wees u bewust van de sterke loyaliteitsgevoelens van een kind ten opzichte van zijn ouders. Val nooit de ouders af tegenover de leerling, al hebben ze nog zulke afschuwelijke dingen gedaan. De leerling zal over het algemeen geen vertrouwen meer hebben in iemand die zijn ouders veroordeelt. Wel kan het gevoel van de leerling worden verwoord of bevestigd.

Beloof nooit geheimhouding

Zeg nooit op voorhand geheimhouding toe aan een leerling. Veel kinderen willen in eerste instantie alleen iets vertellen als er beloofd wordt om het tegen niemand anders te zeggen. Als deze belofte gegeven wordt, komt de medewerker voor een groot dilemma te staan als de leerling vertelt dat het mishandeld wordt: hij/zij moet dan of het vertrouwen van de leerling schenden of medeplichtig worden aan het in stand houden van een schadelijke situatie. De medewerker die een leerling geheimhouding belooft uit angst dat de leerling anders blijft zwijgen, moet zich wel bewust zijn van de consequenties van deze belofte.

Als een medewerker geen geheimhouding wil toezeggen kan hij/zij de leerling wel beloven dat de te ondernemen stappen van te voren aan de leerling verteld zullen worden.

Gesprek met de ouder(s)

Normaal gesproken zal er een gesprek over de signalen worden gevoerd met de ouder(s). Dit is niet alleen van belang als de ouders mogelijkerwijs betrokken zijn bij het huiselijk geweld of de mishandeling, maar ook als dit niet aan de orde is. De ouders behoren, zeker als zij het gezag uitoefenen, als regel te worden geïnformeerd over wat er bij hun kind speelt.

NB: Een gesprek met (een van) de ouders kan achterwege blijven in verband met de veiligheid van de leerling of die van anderen. Bijvoorbeeld als de medewerker redenen

heeft om aan te nemen dat hij de leerling dan uit het oog zal verliezen omdat de ouders het van school zullen halen of niet meer naar school zullen brengen of dat het geweld zal escaleren.

Positie van de leerling en zijn ouder(s)

Is de leerling nog geen 12 jaar oud, dan voert de medewerker het gesprek zoals hierboven beschreven met de ouder(s) van de leerling.

Is de leerling 12 jaar of ouder dan wordt het gesprek gevoerd met de ouders en met de leerling zelf.

Melding zonder gesprek met de ouder(s)

In de instructie bij de vijfde stap wordt aangegeven in welke gevallen er kan worden afgezien van contacten met de ouder over de melding. Het gaat om situaties waarin de veiligheid van een van de betrokkenen in het geding zou kunnen komen. Ook kan van een gesprek worden afgezien als er goede redenen zijn om aan te nemen dat de leerling van school weg blijft en hierdoor uit zicht raakt.

Het voorbereiden van een gesprek

Beantwoord in de voorbereiding op uw gesprek de volgende vragen

- Welk doel streef ik na?
- Met welke gesprekspartner heb ik te maken?
- Wat is de beste aanpak en strategie?

Bepaal de aanpak en strategie met de vragen:

- Wat is de aard van het gesprek?
 - Open
 - Gesloten
 - Half open
- Wil ik het gesprek directief voeren of niet?
 - Directief: sturend
 - Non-directief: niet sturend
- Wil ik het gesprek gestructureerd voeren of niet?
- Wat is de beste opbouw of fasering?
- Wat zijn geschikte gesprekstechnieken?
- Welke praktische zaken spelen er?
 - Tijd
 - Locatie

Het probleemverkenkend gesprek

Een probleemverkenkend gesprek gebruikt u, wanneer u op zoek bent naar informatie van een ander, maar nog niet precies weet welke.

Twee grote valkuilen van een probleemverkenkend gesprek zijn:

- U stelt uzelf centraal in plaats van de geïnterviewde
- U bent zelf te veel aan het woord, trekt te snel conclusies of stuurt het gesprek de verkeerde kant op.

De opbouw van het probleemverkennd gesprek

1. Schets een aanleiding en een doel. Geef aan waarom u het gesprek wilt voeren. Indien dit uw eerste kennismaking met de ander is, vertelt u hier vaak ook iets over uw eigen achtergrond. Wanneer de ander u om een gesprek heeft gevraagd, houdt u de inleiding vanzelfsprekend kort.
2. Stel een open startvraag. Kies open vragen als 'Hoe ervaart u (naam van het kind, situatie)?' 'Hoe kijkt u aan tegen onze zorg over (naam van het kind, situatie)?' 'Wat is er aan de hand?' 'Wat speelt er?'. Pas op: stuur niet te sterk en vul niet alles zelf in!
3. Inventariseer alle informatie door goed te luisteren: doorvragen en samenvatten. Zorg dat uw non-verbale gedrag ondersteunend werkt. Kijk de ander aan, zit rechtop of iets voorovergebogen en houd uw armen 'open'. Maak, als dat nodig is, naast inhoudelijke samenvattingen ook gevoelssamenvattingen.
4. Vat de kernpunten samen. Na alle tussentijdse samenvattingen in de vorige fase, geeft u nu een overzicht van de belangrijkste punten die u gehoord heeft. Geef de ander de gelegenheid uw samenvatting te corrigeren of aan te vullen. Laat een stilte vallen of vraag of hij het eens is met uw samenvatting.
5. Diep één of enkele punten uit. Na de samenvatting uit de vorige stap, bepaalt u samen met uw gesprekspartner welke punten belangrijk zijn en verder uitgediept moeten worden. Het is het makkelijkste om dit na de goedkeuring van uw samenvatting gewoon te vragen: 'Over welke punten wil je verder praten?'. Dit is duidelijk. Uitdiepen doet u opnieuw met doorvragen en samenvatten. Gebruik voor het doorvragen bij voorkeur open vragen, zodat u de ander volop ruimte geeft. Wanneer u een concreet punt wilt nagaan of wanneer de ander wat hulp nodig heeft om op gang te komen, kunt u een gesloten vraag gebruiken.
6. Sluit het gesprek af met een globale samenvatting van de kern van het gesprek. Dit kan zowel een inhoudelijke als een gevoelssamenvatting zijn of een combinatie van beide. Het verloop van het gesprek is bepalend voor de vorm die u kiest. Maak vervolgens samen concrete afspraken over het vervolg.

Slecht nieuws gesprek

Een slecht nieuws gesprek gebruikt u wanneer u een vervelende boodschap moet brengen, die niet meer te veranderen is. Daarbij kan de aard van het slechte nieuws heel verschillend zijn.

Valkuilen van een slecht nieuws gesprek zijn:

- De bringer van het slechte nieuws onderschat de emotionele lading van zijn bericht
- Uitstellen: te lang wachten met het brengen van het slechte nieuws
- Hang yourself: de ontvanger zelf de boodschap laten formuleren
- Pil vergulden: het bericht mooier maken dan het is
- De bringer van het slechte nieuws reageert inhoudelijk op emoties van de ontvanger.

De opbouw van een slecht nieuws gesprek

1. Zorg voor een korte introductie. Houd deze fase zo kort mogelijk. Spreek één of twee inleidende zinnen uit, waar u niet omheen kunt en kom dan tot de kern.

2. Deel de klap uit. Dat wil zeggen: vertel het slechte nieuws duidelijk, zonder omhaal en zonder in één van de fouten te vervallen zoals eerder beschreven.
3. Vang de emoties op. In deze fase hoeft u slechts één ding te doen: vang de emoties van uw gesprekspartner op. Zorg dat hij de tijd krijgt de boodschap tot zich door te laten dringen en geef hem alle ruimte om te reageren. Dit doet u voornamelijk door de gevoelssamenvatting en de stilte. Luister, wees zelf stil en vat het gevoel van de ander samen, zodat hij merkt dat u met hem meeleeft (dit is iets anders dan medelijden hebben). Laat de ander het tempo van het gesprek bepalen. Ga beslist niet zelf zenden! Uw mening en eigen ervaring zijn nu absoluut onbelangrijk.
4. Licht eventuele argumenten toe. Wanneer u een collega moet vertellen dat iemand uit zijn familie is overleden, zijn daar geen argumenten voor aan te dragen. In veel slecht nieuws gesprekken die op het werk betrekking hebben, zijn die er echter wel. Geef pas argumenten wanneer (door middel van een aantal gevoelssamenvattingen) de ontvanger weer rustig is geworden. Immers, dan pas is hij in staat ook werkelijk te horen wat de argumenten zijn. Beperk u tot één of twee sterke argumenten en overval de ander niet met een waslijst.
5. Vang emoties op. Wanneer u één of twee argumenten heeft genoemd, is de kans groot dat uw gesprekspartner opnieuw emotioneel wordt. Vaak is het horen van een argument namelijk een tweede klap! Stelt u zich eens voor: eerst krijgt u het slechte nieuws dat uw kind niet naar de volgende groep kan en vervolgens is het argument dat uw kind op verschillende gebieden niet mee kan komen. Ga niet met ontvangers in discussie, vermijd dit. Het slechte nieuws staat immers vast. Hoor de argumenten aan, luister rustig en vat de emoties van de ander regelmatig samen met gevoelssamenvattingen. Dus geen inhoudelijke samenvattingen van de tegenwerpingen van de ander!
6. Bespreek: hoe nu verder? Pas als u door middel van veel gevoelssamenvattingen heeft vastgesteld dat uw gesprekspartner weer in staat is om verder te gaan. Doe dit echter niet voordat uw gesprekspartner zelf heeft aangegeven hieraan toe te zijn! Bij zware slecht nieuws gesprekken vindt de fase 'hoe nu verder?' vaak pas op een later moment plaats, nadat de ontvanger voldoende tijd heeft gehad de klap te verwerken. 'Hoe nu verder?' betekent niet altijd: een oplossing vinden. In sommige gevallen is die er helemaal niet. Dan kunt u iemand vaak nog wel hulp aanbieden (of doorverwijzen naar een passende instantie). Zijn er wel oplossingen mogelijk, overval de ander dan niet met een pakket oplossingen die u vooraf heeft bedacht. Probeer de ontvanger van het slechte nieuws zoveel mogelijk zelf met oplossingen te laten komen. Wanneer dat helemaal niet lukt, kunt u zelf voorzichtig met een voorstel komen. Forceer dit niet! Wanneer de ander hier niet direct op ingaat, is het misschien toch nog te vroeg en is het beter de probleemoplossing naar een andere bespreking door te schuiven.
Tenslotte: accepteer ook dat iemand geen prijs stelt op uw hulp.

Advies interne zorgroute primair onderwijs.

In de basistraining "Signaleren en handelen" werken met de meldcode, heb ik tijdens de training het advies gegeven om duidelijk te zijn in de communicatie naar ouders. (dat wat je ziet, is wat je zegt, is wat je schrijft). Tevens heb ik aangegeven, dat het voor alle teamleden duidelijk moet zijn wie de informatie aan de externe partners geeft.

Mijn advies: de intern begeleider en/of locatieleider /directeur is de contactpersoon is voor externe ketenpartners (dus niet de groepsleerkracht).

Stappen meldcode kindermishandeling en/of huiselijk geweld. (de uitgebreide beschrijving kunt u lezen in de meldcode die u ontvangen heeft vanuit de Regio Noord Veluwe).

Stap 1: In kaart brengen van signalen (groepsleerkracht: Dat wat je ziet, is wat je zegt, is wat je schrijft = communicatie met kind en ouder en kinddossier¹).

Stap 2: Collegiale consultatie (groepsleerkrachten en intern begeleider) en zo nodig raadplegen van het AMK (intern begeleider)

Stap 3: Gesprek met de ouder (groepsleerkracht en bij opschaling intern begeleider)

Stap 4: Weeg de aard en de ernst van het huiselijk geweld of van de kindermishandeling (intern begeleider samen met groepsleerkracht en locatieleider/directeur)

Stap 5: Onderneem actie! Beslissen: zelf hulp organiseren of melden (intern begeleider)

Wanneer een externe partner om informatie vraagt, is het belangrijk om te weten of ouders hiervan op de hoogte zijn. Bij een vraag vanuit het AMK of voogd is het mogelijk (bij hoge uitzondering, zeer ernstige zorg over veiligheid van het kind en/of ouder)) dat ouders niet op de hoogte zijn gebracht. Medewerkers van het AMK of voogden vragen vaak naar de groepsleerkrachten van het betreffende kind. Wanneer dit het geval is zal de groepsleerkracht doorverwijzen naar de intern begeleider en/of locatieleider/directeur.

Hieruit komen de volgende interne werkafspraken:

1. Geef aan dat de professional wordt teruggebeld door de intern begeleider of locatieleider/directeur;
2. Vraag naar de naam van de professional en telefoonnummer;
3. Communiceer duidelijk met de externe professional over wat wel en niet met ouders is besproken. De basis is kinddossier;
4. Neem contact op met de ouders dat er een vraag is gekomen vanuit het AMK of van de voogd of andere externe ketenpartner;
5. Bespreek met de ouders wat je met de professional hebt besproken.

Voordelen van de intern werkafspraken:

- De zekerheid dat je echt te maken hebt met een medewerker van het AMK, voogd of andere professional;
- De intern begeleider heeft de mogelijkheid om samen met de groepsleerkracht te bespreken wat er gecommuniceerd gaat worden met de externe professional. Communiceren vanuit feiten en niet vanuit emotie;
- Open communicatie met de ouder, gedeelde gezamenlijke zorg. (geen verborgen agenda).

Communiceer met uw externe ketenpartners over hoe uw interne zorgroute geregeld is.

¹ In het groen is aangegeven de professional die verantwoordelijk is voor de genoemde stap.

Bijlage X Adressen en websites

- **Advies- en Meldpunt Kindermishandeling (AMK)**
0900-123 123 0
www.amk-nederland.nl
- **Algemeen Maatschappelijk Werk (AMW)**
www.mogroep.nl
- **Bureau Jeugdzorg (BJZ)**
www.bureaujeugdzorg.info
- **Centrum voor Jeugd en Gezin**
www.cjq.nl / www.samenwerkenvoordejeugd.nl
- **GGD Nederland**
www.ggd.nl
- **GGZ (volwassen en jeugd)**
www.ggz nederland.nl
- **MEE**
0900- 999 88 88
www.mee.nl
- **Politie (ook sociale jeugd- en zedenzaken)**
0900-8844 (geen spoed) / 112 (spoed)
www.politie.nl
- **Steunpunt Huiselijk Geweld (SHG)**
0900-126 26 26
www.shginfo.nl
- **Zorgadviesteam, landelijk steunpunt (ZAT)**
www.zat.nl
- **Informatie over de meldcode**
www.meldcode.nl
- **Informatie over de Verwijsindex Risicjongeren**
www.verwijsindex.nl
- **Informatie over de aanpak kindermishandeling**
www.aanpakkindermishandeling.nl
- **Informatie over huiselijk geweld**
www.huiselijkgeweld.nl
- **Informatie over meisjesbesnijdenis**
www.meisjesbesnijdenis.nl
- **Informatie over eengerelateerd geweld**
www.meisjesbesnijdenis.nl

Bron vermelding

- Ministerie VWS, Basis meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling ontwikkeld in samenwerking met AMK Zuid-Holland, GGD Hollands Midden en JSO expertisecentrum voor jeugd, samenleving en opvoeding, Protocol Vermoeden kindermishandeling voor het basisonderwijs, Zuid-Holland Noord 2010
- Achtergrond 'Aanpak Kindermishandeling'
Landelijk Platform Preventie Kindermishandeling
- ZorgOog
KenKconsult
- Verwijsindex
Koperzand
Ministerie van Jeugd en Gezin
Website Regio Noord Veluwe
- Wet op de Privacy Centrum Jeugd en Gezin
Mr. Lydia Janssen
- Jeugd en Gezin, Den Haag, Special "Professionals in het Centrum voor Jeugd en Gezin", Samenwerken in het belang van jeugdigen en opvoeders.
Ministerie Jeugd en Gezin
- JSO expertisecentrum voor jeugd, samenleving en opvoeding
- Steunpunt Huiselijk Geweld
- NJI
- 2010, www.jsn.nl
- 2010, www.aanpakkindermishandeling.nl
- 2010, www.meldcode.nl
- 2010, www.samenwerkenvoordejeugd.nl
- 2010, www.rijksoverheid.nl
- 2010, www.cjg.nl